

UNIVERZITA KARLOVA
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ
KATEDRA ANALYTICKÉ CHEMIE

**PROBLEMATIKA STANOVENÍ NEOPTERINU
A KREATININU V MOČI S VYUŽITÍM
VYSOKOÚČINNÉ KAPALINOVÉ CHROMATOGRAFIE
SE ZAMĚŘENÍM NA KLINICKOU PRAXI**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: doc. RNDr. Lenka Kujovská Krčmová, Ph.D.

Hradec Králové, 2020

Bc. Zdeněk Kepka

„Prohlašuji, že tato práce je mým původním autorským dílem. Veškerá literatura a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a v práci jsou řádně citovány. Práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Hradci Králové dne 15. 5. 2020

Zdeněk Kepka

Děkuji doc. RNDr. Lence Kujovské Krčmové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, cenné rady a především čas, který mi během vypracování diplomové práce věnovala. Rád bych také poděkoval Mgr. Kateřině Kučerové za vstřícnost a pomoc při vypracování experimentální části. Dále děkuji své rodině a přátelům za podporu a pochopení, nejen během vypracování této práce, ale po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Univerzita Karlova, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové

Katedra analytické chemie

Kandidát: Bc. Zdeněk Kepka

Školitel: doc. RNDr. Lenka Kujovská Krčmová, Ph.D.

Název diplomové práce: Problematika stanovení neopterinu a kreatininu v moči s využitím vysokoúčinné kapalinové chromatografie se zaměřením na klinickou praxi

Tato diplomová práce se zabývá problematikou stanovení neopterinu a kreatininu ve vzorcích moči metodou vysokoúčinné kapalinové chromatografie. V teoretické části jsou shrnuty informace o stanovovaných látkách a možnostech jejich analýzy. Součástí je také rešerše metod publikovaných v odborné literatuře. Dále je ve zkratce představena metoda vysokoúčinné kapalinové chromatografie včetně typů stacionárních fází a chromatografických principů využitých v experimentální části práce.

V experimentální části práce jsou ověřovány separační vlastnosti šesti chromatografických kolon pro stanovení neopterinu a kreatininu v moči. Kolony byly porovnávány na základě následujících parametrů: opakovatelnost nástřiku, rozlišení, symetrie píků a účinnost kolony. U vybraných kolon bylo částečně optimalizováno složení mobilní fáze. Ve většině případů byl mobilní fází fosfátový pufr o koncentraci $c = 15 \text{ mmol/l}$ a pH 6,5. Detekce kreatininu byla prováděna detektorem s diodovým polem při vlnové délce 235 nm. Neopterin byl detekován fluorescenčním detektorem při excitační vlnové délce 353 nm a emisní vlnové délce 438 nm. Jako nejvhodnější byla vybrána chromatografická kolona YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm . Tato kolona dosáhla uspokojivých výsledků v nejvíce hodnocených parametrech.

ABSTRACT

Charles University, Faculty of Pharmacy in Hradec Králové

Department of Analytical Chemistry

Candidate: Bc. Zdeněk Kepka

Supervisor: Assoc. Prof. RNDr. Lenka Kujovská Krčmová, Ph.D.

Title of the diploma thesis: Difficulty of urinary neopterin and creatinine determination using high-performance liquid chromatography with focus on clinical practice

This diploma thesis deals with the determination of neopterin and creatinine in urine samples by high performance liquid chromatography. The theoretical part summarizes information about the substances and their analysis. It also includes a review of methods published in the literature. The method of high-performance liquid chromatography including types of stationary phases and chromatographic principles used in the experimental part of this work is briefly introduced.

The separation properties of six chromatographic columns for the determination of neopterin and creatinine in urine were verified in the experimental part of the thesis. Columns were compared by the following parameters: repeatability, resolution, peak symmetry, and column efficiency. The composition of the mobile phase was optimized for selected columns. The mobile phase was a phosphate buffer with a concentration of 15 mmol/l and pH 6.5 in most cases. Creatinine detection was performed by a Photodiode Array Detector at 235 nm. Neopterin was detected by a Fluorescent Detector at an excitation wavelength of 353 nm and an emission wavelength of 438 nm. The most suitable was a YMC Triart C-18, 150 x 4.6 mm, 3 μ m chromatographic column. This column achieved satisfactory results in the most evaluated parameters.

OBSAH

POUŽITÉ ZKRATKY	8
1. ÚVOD	9
2. CÍL PRÁCE	10
3. TEORETICKÁ ČÁST	11
3.1 Neopterin	12
3.1.1 Metody stanovení neopterinu	15
3.2 Kreatinin	21
3.2.1 Metody stanovení kreatininu	22
3.3 Vysokoučinná kapalinová chromatografie	32
3.3.1 Kapalinový chromatograf	32
3.3.2 Chromatografické principy využití v této práci	33
3.3.3 Typy stacionárních fází využitých v této práci	35
4. EXPERIMENTÁLNÍ ČÁST	41
4.1 Přístrojové vybavení	42
4.2 Chemikálie	43
4.3 Standardy	43
4.4 Příprava roztoků	43
4.4.1 Příprava zásobních roztoků	43
4.4.2 Příprava pracovních roztoků	43
4.4.3 Příprava mobilních fází	44
4.5 Odběr a příprava vzorků	44
4.6 Vlastní analýza	45
4.7 Parametry použité k vyhodnocení	46
4.7.1 Opakovatelnost nástřiku	46
4.7.2 Rozlišení	46
4.7.3 Symetrie píků	46
4.7.4 Účinnost kolony	47

5.	VÝSLEDKY A DISKUZE	48
5.1	Výběr separačních podmínek.....	49
5.1.1	Gemini C ₁₈ , 150 x 3,0 mm, 5 μm	49
5.1.2	Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 μm	53
5.1.3	YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm	54
5.1.4	Spojené kolony Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm.....	57
5.1.5	Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm.....	59
5.1.6	Kinetex Polar C ₁₈ , 100 x 4,6 mm, 2,6 μm	60
5.1.7	Shrnutí.....	62
5.2	Výsledky hodnocených parametrů	62
5.2.1	Opakovatelnost nástřiku	62
5.2.2	Rozlišení	66
5.2.3	Symetrie píků	67
5.2.4	Účinnost kolony.....	69
5.2.5	Shrnutí.....	70
6.	ZÁVĚR.....	72
7.	POUŽITÁ LITERATURA.....	73

POUŽITÉ ZKRATKY

A_s	Faktor symetrie
ELISA	Enzymoimunoanalýza (Enzyme-linked immuno sorbent assay)
ESI	Ionizace elektrosprejem (Electrospray ionization)
FD	Fluorescenční detektor (Fluorescence detector)
FDA	United States Food and Drug Administration
GTP	Guanosintrifosfát
GTP-CH	Guanosintrifosfát cyklohydroláza I
HETP	Výškový ekvivalent teoretického patra (Height equivalent to a theoretical plate)
HILIC	Hydrofilní interakční chromatografie (Hydrophilic interaction chromatography)
HIV	Virus lidské imunitní nedostatečnosti (Human immunodeficiency virus)
HPLC	Vysokoúčinná kapalinová chromatografie (High performance liquid chromatography)
MS	Hmotnostní spektrometr (Mass spectrometer)
N	Počet teoretických pater
NADH/NAD ⁺	Nikotinamidadenindinukleotid
NP	Normální fáze (Normal phase)
PDA	Detektor s diodovým polem (Photodiode-array detector)
PSP	Povrchově porézní částice (Porous shell particles)
RIA	Radioimunoanalýza (Radioimmunoassay)
RP	Reverzní fáze (Reversed phase)
R_s	Rozlišení
RSD	Relativní směrodatná odchylka
t_r	Retenční čas
UHPLC	Ultra-vysokoúčinná kapalinová chromatografie (Ultra-high performance liquid chromatography)
ÚKBD FN HK	Ústav klinické biochemie a diagnostiky Fakultní nemocnice v Hradci Králové
UV	Ultrafialový (Ultraviolet)

1. ÚVOD

Vysokoučinná kapalinová chromatografie (HPLC) je jednou z metod, která je velmi často využívána analytickými laboratořemi. Velký význam má jak v klinických laboratořích, kde je využívána pro rutinní diagnostiku některých analytů, tak i v laboratořích vědeckých a výzkumných. Mezi hlavní výhody HPLC patří její vysoká separační účinnost, ale také univerzálnost. Pomocí HPLC je možné separovat a následně stanovit širokou škálu analytů v nejrůznějších matricích.

HPLC byla vybrána pracovníky Výzkumné laboratoře Ústavu klinické biochemie a diagnostiky Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako vhodná pro vývoj metody na současné stanovení neopterinu a kreatininu v moči. Metoda byla vytvořena, validována a několik let prováděna za využití HPLC kolony Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm. Po dlouhodobém výpadku ve výrobě a následném zakoupení nové šarže kolony v roce 2018, došlo k výraznému zhoršení jejích separačních vlastností. I po reklamaci a testování kolony z jiné šarže se nepodařilo dosáhnout původních separačních vlastností, tím vznikl důvod pro zadání této diplomové práce.

2. CÍL PRÁCE

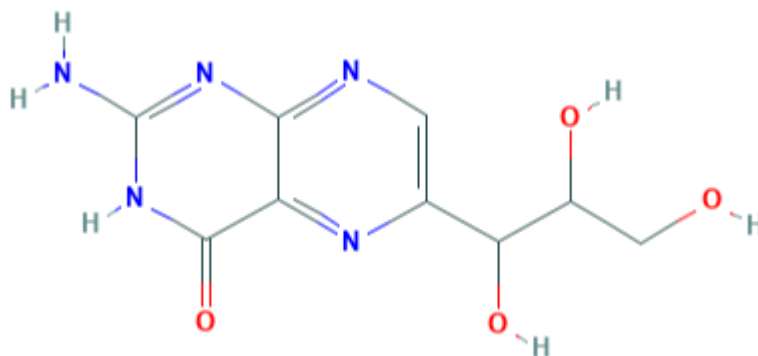
Cílem této práce bylo doporučit chromatografickou kolonu, která bude schopna spolehlivě zajistit stanovení neopterinu a kreatininu v moči pro klinickou praxi. Během vypracování práce bylo vyzkoušeno šest různých analytických kolon. Analýza byla prováděna nejen s využitím standardů stanovovaných látek ale i reálných vzorků moči. Tím byl ověřen vliv biologické matrice a v ní obsažených balastních látek na průběh analýzy. Vhodná kolona byla vybrána na základě provedeného měření a porovnáním parametrů testu vhodnosti chromatografického systému.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Neopterin

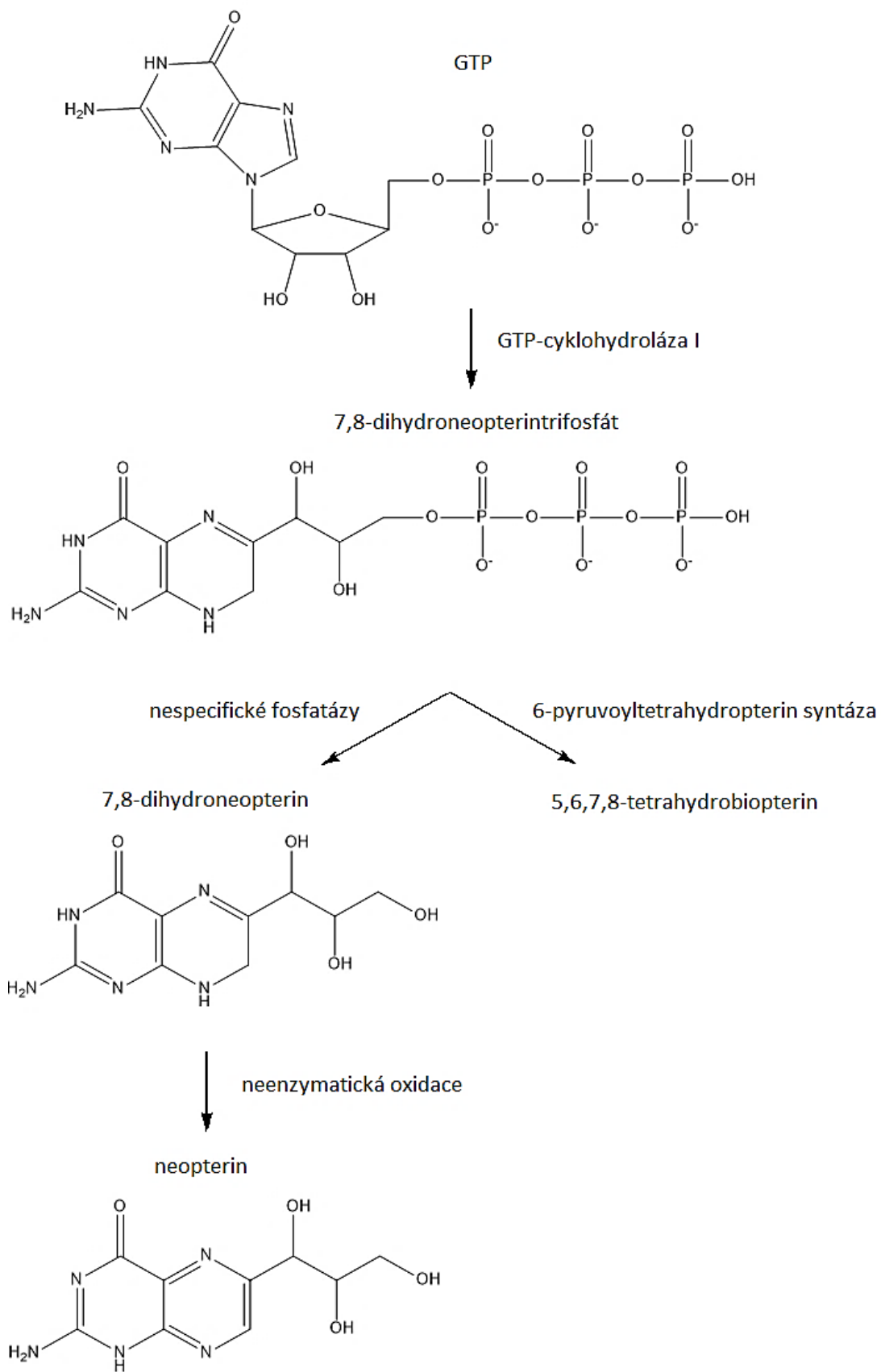
Byl objeven Remboldem a Buschmannem roku 1963 v larvách včelích dělnic. Po čtyřech letech od jeho objevu byl izolován z lidské moči. Dalším zkoumáním bylo zjištěno, že zvýšené hladiny se nacházejí u pacientů s maligním onemocněním a u pacientů s virovou infekcí. Předpokládalo se, že zvýšená hladina má souvislost s imunitní odpovědí pacientů namířenou proti nádorovým, nebo virem infikovaným buňkám. V roce 1984 bylo prokázáno, že lidské makrofágy in vitro produkují neopterin, pokud jsou stimulovány interferonem γ . Od této doby výzkumy prováděné in vivo i in vitro prokázaly, že syntéza neopterinu je úzce spojena s aktivací buněčného imunitního systému [1].

Systematický název je 2-amino-6-[(1S,2R)-1,2,3-trihydroxypropyl]-1H-pteridin-4-on. Jeho struktura vychází z pteridinu (pyrazino-[2,3-d]-pyrimidinu). Vzorec je zobrazen na obrázku číslo 1. Molekulová hmotnost je 253,22 g/mol. Je fotosenzitivní, na světle dochází k rozkladu na deriváty pteridinu. Vyskytuje se ve formě dvou izomerů D- a L-. D-neopterin je znakem aktivace buněčného imunitního systému. Má tři oxidační formy, redukovaný tetrahydroneopterin, částečně oxidovaný dihydroneopterin, nebo zcela oxidovaný neopterin. Pouze zcela oxidovaný neopterin je schopný fluorescence [2].

Obrázek 1: Vzorec neopterinu [2]

Neopterin je tvořen makrofágy a dendritickými buňkami po jejich stimulaci interferonem γ ale i dalšími produkty aktivovaných T lymfocytů. Syntéza neopterinu je uvedena na obrázku číslo 2. Jejím prvním krokem je hydrolytické štěpení guanosintrifosfátu (GTP) na 7,8-dihydroneopterintrifosfát, tato reakce je katalyzována enzymem GTP-cyklohydroláza I (GTP-CH). Fosfáty jsou poté z molekuly, odstraněny působením nescifických fosfatáz. Vzniklý 7,8-dihydroneopterin je oxidací přeměňován na neopterin. 7,8-dihydroneopterintrifosfát je také prekurzorem pro tvorbu tetrahydrobiopterinu, biopterinu a dalších pteridinů. Prozánětlivé cytokiny stimulují tvorbu neopterinu zvýšenou syntézou GTP-CH [3].

Obrázek 2: Syntéza neopterinu

Měření koncentrace neopterinu v moči, krvi a mozkomíšním moku poskytuje informaci o aktivaci imunitní reakce odvozené od T-pomocných lymfocytů. Vysoké hladiny jsou také spojeny se zvýšenou produkcí reaktivních forem kyslíku, díky tomu je možné neopterin považovat za indikátor oxidačního stresu vznikajícího v důsledku aktivace imunity [4].

Ke zvýšení koncentrace neopterinu v tělních tekutinách dochází při bakteriálních a virových infekcích (včetně HIV). Akutní fáze virových infekcí je doprovázena jeho vysokými hladinami. Akutní fáze bakteriálních infekcí je spojena s nízkými hladinami, ale při přechodu do chronicity se koncentrace zvyšují. Zvýšená koncentrace má souvislost s dalšími zánětlivými onemocněními, autoimunitními chorobami a neurodegenerativními chorobami. Zvýšené koncentrace v krvi byly popsány také ve vyšším věku a pravděpodobně souvisejí s chronickými poruchami vznikajícími při stárnutí, včetně metabolického syndromu a kardiovaskulárních chorob [3][4].

Měření koncentrace neopterinu v tělních tekutinách je v klinické praxi využíváno zejména ke včasné diagnostice infekcí, především virové etiologie. Vyšetření je také používáno k monitorování průběhu terapie HIV pozitivních pacientů nebo pacientů podstupujících imunomodulační terapii. Vyšetření je možné využít i v dalších oblastech medicíny například v gastroenterologii, revmatologii, onkologii, transfuziologii nebo při transplantacích [3].

Výrobci komerčních souprav pro stanovení neopterinu stále doporučují využívat normální hodnoty, které v roce 1992 publikoval Wachter. Součástí doporučení je ale také informace, že je vhodné, aby si každá laboratoř tyto hodnoty ověřila a případně upravila. Normální hodnoty v séru jsou vedeny v tabulce číslo 1 a v moči v tabulce číslo 2 [1][5].

Tabulka 1: Normální hodnoty neopterinu v séru [1]

věk [roky]	pohlaví	střední hodnota [nmol/l]	horní hranice normálních hodnot [nmol/l]
0 – 18	muži, ženy	267	432
18 – 75	muži, ženy	226	405
> 75	muži, ženy	181	374

Tabulka 2: Normální hodnoty neopterinu v moči [1]

věk [roky]	pohlaví	střední hodnota [$\mu\text{mol/mol}$ kreatininu]	horní hranice normálních hodnot [$\mu\text{mol/mol}$ kreatininu]
1 – 4	muži, ženy	267	432
4 – 7	muži, ženy	226	405
7 – 12	muži, ženy	181	374
12 – 15	muži, ženy	171	343
15 – 18	muži, ženy	144	320
18 – 25	muži	123	195
	ženy	128	208
26 – 35	muži	101	182
	ženy	124	209
36 – 45	muži	109	176
	ženy	140	239
46 – 55	muži	105	197
	ženy	147	229
56 – 65	muži	119	218
	ženy	156	249
> 65	muži	133	229
	ženy	151	251

3.1.1 Metody stanovení neopterinu

První metodou, kterou bylo prováděno stanovení neopterinu v moči je HPLC, poté byla tato metoda upravena i pro stanovení neopterinu v séru. Následně byly publikovány metody založené na imunologickém principu, nejprve to byla metoda na principu radioimunoanalýzy (RIA), poté i metoda enzymoimunoanalytická (ELISA). Korelace výsledků získaných HPLC i imunologickými metodami je velmi dobrá. Imunologické techniky jsou častěji používány pro rutinní stanovení větších sérií vzorků, ale HPLC je považována za referenční metodu [6][7].

3.1.1.1 HPLC

Přehled publikovaných HPLC metod stanovení neopterinu je uveden v tabulce číslo 3.

Tabulka 3: Přehled publikovaných HPLC metod stanovení neopterinu

látka	materiál	stacionární fáze	teplota	mobilní fáze	průtok	detektor	citace
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 12 pteridinů)	moč	ZIC-HILIC (100 x 2,1 mm, 3,5 μm)	neuvedeno	· 7 mmol/l mravenčan amonný pH 6,5 · acetonitril · gradientová eluce	0,3 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[8]
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 15 pteridinů)	moč	Luna phenyl-hexyl (150 x 3,0 mm, 3,0 μm)	40 °C	· 0,025% kys. mravenčí ve vodě s 1 % acetonitrilu · methanol · gradientová eluce	0,45 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[9]
neopterin, kynurenin, tryptofan	plodová voda, maligní výpotek, exsudát z ran	Chromolith HighResolution RP-18e (100 x 4,6 mm)	40 °C	· 15 mmol/l fosfátový pufr pH = 3 · acetonitril · gradientová eluce	3 ml/min	fluorescenční neopterin: $\lambda_{\text{ex}} = 353 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 438 \text{ nm}$ tryptofan: $\lambda_{\text{ex}} = 254 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 404 \text{ nm}$ spektrofotometrický (PDA) kynurenin: $\lambda = 230 \text{ nm}$	[10]
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 9 pteridinů)	sérum	Poroshell 120 (150 x 3,0 mm, 2,7 μm)	22 °C	· 2 mmol/l mravenčan amonný pH = 7,1	0,4 ml/min	fluorescenční $\lambda_{\text{ex}} = 272 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 410 \text{ nm}, 445 \text{ nm}, 465 \text{ nm}$	[11]

Tabulka 3: Přehled publikovaných HPLC metod stanovení neopterinu – pokračování

látka	materiál	stacionární fáze	teplota	mobilní fáze	průtok	detektor	citace
neopterin, biopterin, dihydroneopterin, dihydrobiopterin	moč	BEH Amide (100 x 2,1 mm, 1,7 μm)	30 °C	· 50 mmol/l octan amonný pH = 6,8 · acetonitril · 15:85	0,4 ml/min	fluorescenční $\lambda_{\text{ex}} = 353 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 438 \text{ nm}$	[12]
neopterin, biopterin, dihydrobiopterin, dihydroneopterin, tetrahydrobiopterin	mozko- míšní mok	Atlantis dC ₁₈ (150 x 4,6 mm, 3 μm)	30 °C	· 0,05 mmol/l citrátový pufr pH = 7,4 · methanol · 97:3	0,6 ml/min	fluorescenční $\lambda_{\text{ex}} = 350 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 450 \text{ nm}$	[13]
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 8 pteridinů)	moč	LiChrospher C ₈ 60 RP select B (250 x 4,0 mm, 5 μm)	neuveдено	· 10 mmol/l fosfátový pufr pH = 7 · methanol · 95:5	0,5 ml/min	fluorescenční $\lambda_{\text{ex}} = 280 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 444 \text{ nm}$	[14]
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 8 pteridinů), kreatinin	moč	Luna phenyl-hexyl (150 x 3,0 mm, 3 μm)	25 °C	· 0,1% kys. mravenčí · 0,2% kys. mravenčí v acetonitrilu · gradientová eluce	0,3 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[15]
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 10 pteridinů)	moč	Zorbax Eclipse XDB- C ₁₈ (250 x 4,6 mm, 5 μm)	22 °C	· voda s 0,1% kys. mravenčí a 2 % acetonitrilu · 0,1% kys. mravenčí v acetonitrilu · gradientová eluce	0,6 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[16]

Tabulka 3: Přehled publikovaných HPLC metod stanovení neopterinu – pokračování

látka	materiál	stacionární fáze	teplota	mobilní fáze	průtok	detektor	citace
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 11 pteridinů)	moč	Zorbax Eclipse XDB-C ₁₈ (250 x 4,6 mm, 5 μm)	23 °C	· 15 mmol/l Tris-HCl pufr pH = 6,1 · 15 mmol/l Tris-HCl pufr pH = 6,4 · gradientová eluce	1 ml/min	fluorescenční λ _{ex} = 272 nm λ _{emis} = 410 nm, 445 nm, 465 nm	[17]
neopterin, isoxanthopterin, biopterin, pterin	moč	LUNA amino (150 x 2,0 mm, 3 μm)	neuvedena	· 0,1% kys. mravenčí v acetonitrilu · 0,1% kys. mravenčí a 10 mmol/l mravenčanu amonného ve vodě · 85:15	0,4 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[18]
neopterin, kynurenin, tryptophan, kreatinin	sérum	spojené kolony Chromolith RP-18e (50 x 4,6 mm, 100 x 3,0 mm) s předkolonou (10 x 4,6 mm)	laboratorní teplota	· 15 mmol/l fosfátový pufr pH = 4,51	1 ml/min (0 – 3,1 min), 2,3 ml/min (3,1 – 8,2 min)	spektrofotometrický (PDA) kynurenin, kreatinin: λ = 230 nm fluorescenční neopterin: λ _{ex} = 353 nm, λ _{emis} = 458 nm tryptofan: λ _{ex} = 254 nm, λ _{emis} = 404 nm	[19]
neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 5 pteridinů)	moč	Zorbax Eclipse XDB-C ₁₈ (250 x 4,6 mm, 5 μm)	25 °C	· 10 mmol/l citrátový pufr pH = 5,44 · acetonitril · 94,5:5,5	1 ml/min	fluorescenční λ _{ex} = 272 nm, λ _{emis} = 445 nm	[20]

Z informací uvedených v tabulce číslo 3 vyplývá, že neopterin je poměrně často stanovován HPLC využívající reverzní fáze (nejčastěji C₁₈), jako mobilní fáze je u těchto metod používán fosfátový nebo citrátový pufr. Byly ale také publikovány práce využívající stacionární fáze fenyl-hexylové nebo HILIC. K detekci je většinou případů využíván fluorescenční detektor.

3.1.1.2 Imunologické metody

Principem všech imunologických metod je specifická reakce antigenu a protilátky. Jedna ze součástí této reakce je značena, v případě metody ELISA pomocí enzymu, v případě RIA metody radioaktivním izotopem. V dnešní době je na trhu poměrně velké množství komerčně vyráběných souprav pro ELISA stanovení neopterinu. RIA metody jsou postupně vytlačovány ELISA metodami, a to především díky rizikům, která jsou spojena s manipulací s radioaktivním materiálem.

V tabulce číslo 4 je uveden přehled několika komerčně dostupných sad pro ELISA stanovení neopterinu. Ve všech případech je ke stanovení využita kompetitivní ELISA. Tato metoda je založena na konkurenci mezi neznačeným neopterinem (ze vzorku) a neopterinem značeným enzymem (ve většině případů peroxidázou). Značený a neznačený neopterin soutěží o vazebná místa na protilátce, která je navázána uvnitř jamek mikrotitrační destičky. Nenavázaný neopterin je odstraněn promytím. Intenzita zabarvení, vzniklá po přidání substrátu (nejčastěji tetramethylbenzidinu) je nepřímo úměrná množství neopterinu ve vzorku. U dvou souprav je tato metoda mírně modifikovaná, neopterin je značený biotinem a enzym je vázaný na avidin [21].

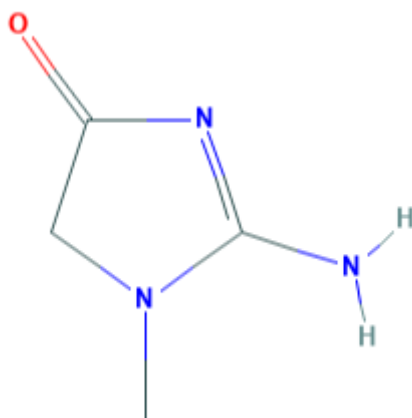
Na trhu je dostupná pouze jedna RIA souprava pro stanovení neopterinu od výrobce B·R·A·H·M·S (Hennigsdorf, Německo). Princip metody je podobný jako u kompetitivní ELISA, dochází ke kompetici neznačeného neopterinu a neopterinu značeného radioaktivním izotopem jódu ¹²⁵I o vazebná místa na protilátce. Po přidání promývacího roztoku, centrifugaci a odstranění supernatantu je měřena radioaktivita sedimentu, ta je nepřímo úměrná množství neopterinu ve vzorku. Výrobce uvádí citlivost této soupravy 0,8 nmol/l a kalibrační rozmezí 3 – 729 nmol/l [22].

Tabulka 4: Přehled komerčně dostupných souprav pro stanovení neopterinu ELISA metodou

název soupravy	výrobce	materiál	princip	enzym	substrát	detekce	kalibrační rozmezí	mez detekce	citace
Neopterin EIA	B·R·A·H·M·S (Hennigsdorf, Německo)	sérum, plazma, moč	kompet. ELISA	alkalická fosfatáza	4-nitro-fenylfosfát	spektrofotometrická při 405 nm	2 – 250 nmol/l	2 nmol/l	[21]
Neopterin ELISA	IBL International (Hamburk, Německo)	sérum, plazma, moč	kompet. ELISA	peroxidáza	tetramethylbenzidin	spektrofotometrická při 450 nm	1,35 – 111 nmol/l	0,7 nmol/l	[5]
Neopterin ELISA Kit (Human)	Aviva Systems Biology (San Diego, USA)	sérum, plazma, homogenizovaná tkáň a další biologické tekutiny	kompet. ELISA	peroxidáza vázaná na avidin (neopterin je značen biotinem)	tetramethylbenzidin	spektrofotometrická při 450 nm	0,62 – 40 nmol/l	0,4 nmol/l	[23]
Neopterin ELISA	Demeditec Diagnostics (Kiel, Německo)	sérum, plazma, moč	kompet. ELISA	peroxidáza	tetramethylbenzidin	spektrofotometrická při 450 nm	1,35 – 111 nmol/l	0,7 nmol/l	[24]
Human Neopterin ELISA Kit	BT LAB (Šanghaj, Čína)	sérum, plazma, homogenizovaná tkáň a další biologické tekutiny	kompet. ELISA	peroxidáza vázaná na avidin (neopterin je značen biotinem)	tetramethylbenzidin	spektrofotometrická při 450 nm	0,1 – 38 nmol/l	0,061 nmol/l	[25]

3.2 Kreatinin

Systematický název je 2-amino-1,5-dihydro-1-methyl-4H-imidazol-4-on. Molekulová hmotnost je 113,12 g/mol. Strukturou jde o cyklický imid kreatinu (kyseliny N-methylguanidinoctové). Vzorec kreatininu je zobrazen na obrázku číslo 3 [26].

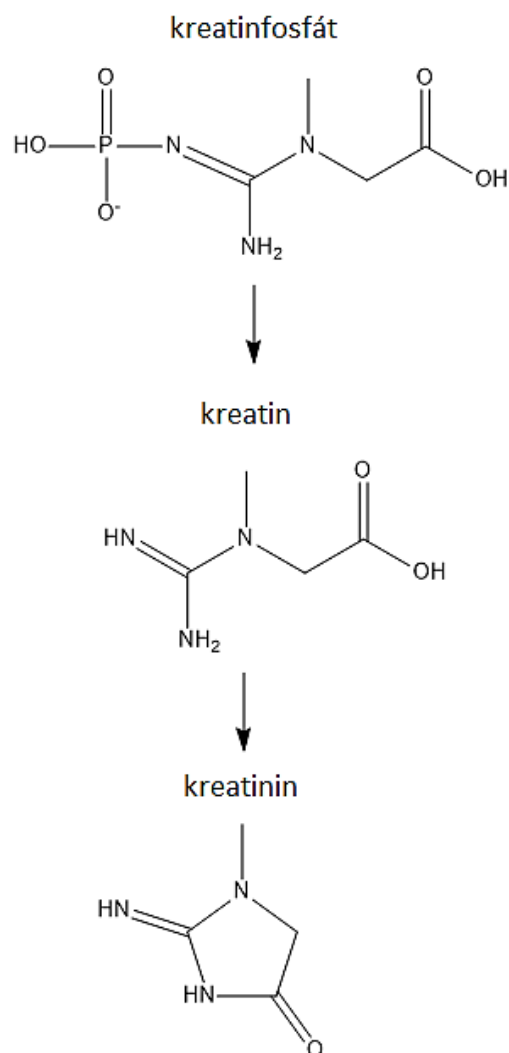
Obrázek 3: Vzorec kreatininu [26]

Kreatinin vzniká ve svalech neenzymovou dehydratací a spontánní cyklizací z kreatinu. Kreatin vzniká odštěpením fosfátu z kreatinfosfátu, který slouží jako zdroj energie pro kontrakci svalu. Vznik kreatininu je znázorněn na obrázku číslo 4. Kreatinin nemůže být znovu fosforylován, přechází ze svalu do krve a následně je z organismu vyloučen [27].

Kreatinin je z lidského těla vylučován ledvinami především glomerulární filtrací, v menší míře také tubulární sekrecí. Clearance inulinu, což je látka exogenního původu vylučovaná pouze glomerulární filtrací, je o 5 – 10 % nižší než clearance kreatininu, díky tomu lze alespoň odhadem určit míru tubulární sekrece kreatininu. Při zvýšení koncentrace v krvi dochází k vylučování i dalšími cestami, ve větší míře se uplatňuje tubulární sekrece a také vylučování do lumen střeva. [27].

Normální hodnoty v krvi stanovené Ústavem klinické biochemie a diagnostiky Fakultní nemocnice v Hradci Králové (ÚKBD FN HK) jsou u mužů starších 15 let 59 – 104 $\mu\text{mol/l}$ a u žen starších 15 let 45 – 84 $\mu\text{mol/l}$. Normální hodnoty v moči jsou u mužů 9 – 19 mmol/den a u žen 6 – 13 mmol/den. Stanovení ve sbírané moči má díky změnám ve vylučování kreatininu během dne lepší výpovědní hodnotu [28].

Zvýšené hodnoty v krvi mohou být způsobeny poškozením svalů (polytraumata, operace), ledvin, krevního oběhu. Hladina v krvi závisí také na množství svalové hmoty, nižší hodnoty mají děti, starší osoby, osoby s atrofií svalstva a dlouhodobě imobilizovaní pacienti. Hladina v krvi klesá při zvýšení glomerulární filtrace, k tomu dochází fyziologicky při těhotenství, nebo podáváním některých léků [29].

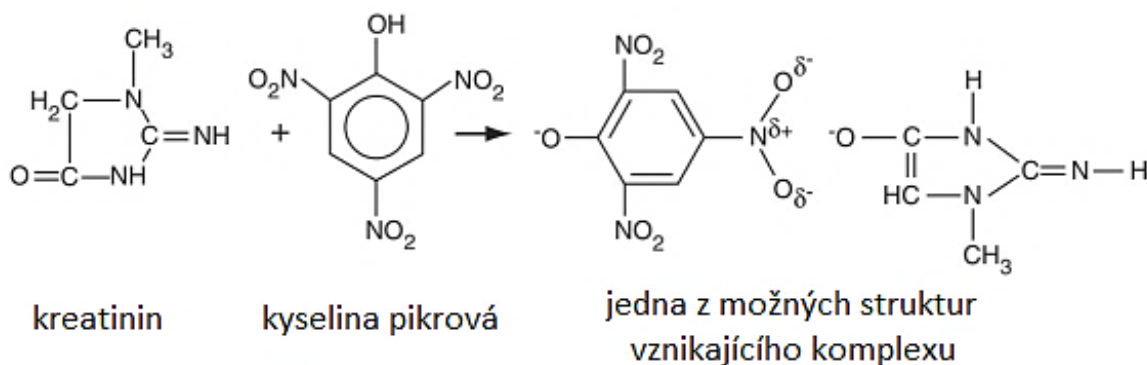
Obrázek 4: Vznik kreatininu

3.2.1 Metody stanovení kreatininu

Kreatinin je v moči i séru v klinických laboratořích stanovován chemickými metodami (Jaffého reakce), nebo metodami enzymatickými. Jaffého reakce je vhodná především pro stanovení v moči, případně pro nižší koncentrace v krvi a není příliš vhodná pro pediatrické vzorky. Při splnění těchto předpokladů a korekci interferujících látek má Jaffého reakce srovnatelnou přesnost s metodami enzymatickými. Výhodou enzymatických metod je potřeba menšího objemu vzorku a menší náchylnost k interferencím, jejich nevýhodou je ale vyšší ekonomická náročnost než u Jaffého reakce. Další možností stanovení jsou metody využívající HPLC, k detekci je možné využít UV detektor, nebo hmotnostní spektrometr (MS). HPLC metody mají vysokou specifitu i přesnost, metoda HPLC-MS slouží jako referenční [30][31][32].

3.2.1.1 Jaffého reakce

Princip Jaffého reakce je znám již od roku 1886. Dnes využívané postupy jsou založeny na různých modifikacích původní Jaffého metody. Jako Jaffého reakce je nazývána reakce kreatininu a kyseliny pikrové (trinitrobenzoové) probíhající v alkalickém prostředí. Během reakce vzniká barevný produkt, intenzita jeho zbarvení je přímo úměrná koncentraci kreatininu ve vzorku. Princip Jaffého reakce je uveden na obrázku číslo 5 [30].

Obrázek 5: Jaffého reakce [30]

Nevýhodou Jaffého reakce je její nízká specifita, interferovat mohou látky endogenního i exogenního původu. Falešně zvýšené hodnoty způsobují například ketolátky, glukóza, močovina, bílkoviny a kyselina askorbová, falešně snížené hodnoty způsobují bilirubin a hemoglobin. Snížit vliv interferujících látek je možné například absorpcí kreatininu na sorbent (například křemičitan hlinitý). Interferenci bilirubinu lze odstranit přidávkem hexakynoželizitanu draselného, který způsobí oxidaci bilirubinu na biliverdin [30].

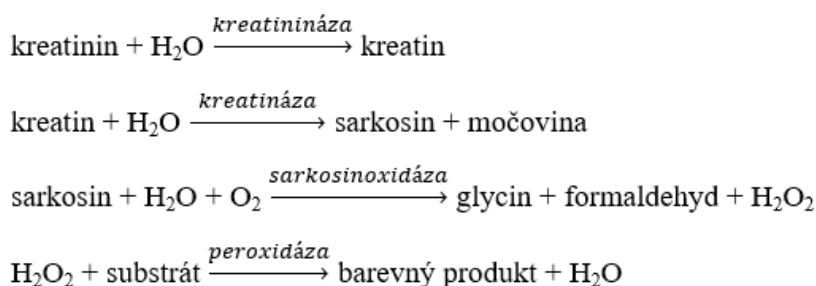
V tabulce číslo 5 je uveden přehled vybraných komerčně dostupných souprav pro stanovení kreatininu Jaffého metodou. Z informací uvedených v tabulce vyplývá, že je možné Jaffého metodou stanovit kreatinin v moči, plazmě, séru i jiných biologických tekutinách. Detekce probíhá spektrofotometricky při vlnové délce 490 nm nebo 510 nm.

Tabulka 5: Přehled komerčně dostupných souprav pro stanovení kreatininu Jaffého metodou

název soupravy	výrobce	materiál	detekce	kalibrační rozmezí	mez detekce	citace
Invitrogen Creatinine Urinary Detection Kit	Thermo Fisher Scientific (Vantaa, Finsko)	moč	spektrofotometrická při 490 nm	26,5 – 1768 $\mu\text{mol/l}$	1,7 $\mu\text{mol/l}$	[33]
Creatinine Parameter Assay Kit	R&D Systems (Minneapolis, USA)	moč	spektrofotometrická při 490 nm	26,5 – 1768 $\mu\text{mol/l}$	6,2 $\mu\text{mol/l}$	[34]
Creatinine Assay Kit (Colorimetric)	Abcam (Cambridge, Velká Británie)	moč	spektrofotometrická při 490 nm	27,4 - 1768 $\mu\text{mol/l}$	3,7 $\mu\text{mol/l}$	[35]
QuantiChrom Creatinine Assay Kit	BioAssay Systems (Hayward, USA)	sérum, plazma, moč a další biologické tekutiny	spektrofotometrická při 510 nm	8,8 – 26520 $\mu\text{mol/l}$	8,8 $\mu\text{mol/l}$	[36]
DetectX Serum Creatinine Kit	Arbor Assays (Ann Arbor, USA)	sérum, plazma	spektrofotometrická při 490 nm	66,3 – 334,2 $\mu\text{mol/l}$	7,2 $\mu\text{mol/l}$	[37]

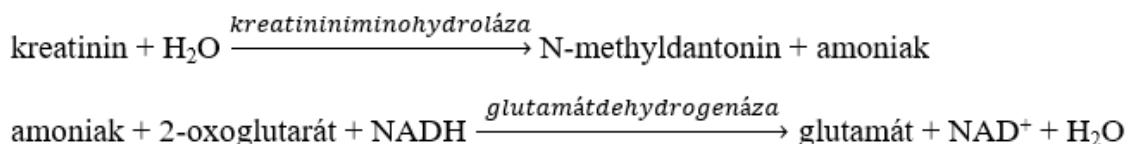
3.2.1.2 Enzymatické metody

V tabulce číslo 6 je uveden přehled vybraných komerčně dostupných souprav pro enzymatické stanovení kreatininu. Z informací uvedených v tabulce vyplývá, že všechny komerčně dodávané soupravy využívají ke stanovení následující princip: kreatinin je nejprve pomocí enzymu kreatininázy přeměněn na kreatin. Vzniklý kreatin je při reakci katalyzované enzymem kreatinázou rozložen na močovinu a sarkosin. Sarkosin je v další reakci, katalyzovanou enzymem sarkosinoxidázou, přeměněn na glycin, formaldehyd a peroxid vodíku. Vznikající peroxid vodíku v přítomnosti enzymu peroxidázy oxiduje substrát za vzniku barviva. Intenzita zbarvení je přímo úměrná koncentraci kreatininu ve vzorku. Detekce probíhá spektrofotometricky při vlnové délce 515 – 570 nm, u tří souprav je možná i fluorescenční detekce. Princip stanovení je uveden na obrázku číslo 6. Nevýhodou této metody je ovlivnění výsledku kreatinem nebo sarkosinem přítomným ve vzorku. Vliv těchto látek je možné odstranit měřením proti slepému roztoku (blanku) [38][39].

Obrázek 6: Enzymatické stanovení kreatininu pomocí kreatininázy

V literatuře je také uvedeno stanovení pomocí enzymu kreatininiminohydroláza, tento enzym katalyzuje hydrolyzu kreatininu na amoniak a N-methylhydantoin. Vzniklý amoniak je prokázán reakcí s 2-oxoglutarátem a NADH za vzniku glutamátu a NAD^+ , reakce je katalyzována glutamátdehydrogenázou. Při reakci dochází k poklesu absorbance měřené při vlnové délce 340 nm, pokles absorbance je přímo úměrný koncentraci kreatininu ve vzorku. Princip reakce je uveden na obrázku číslo 7. Tato reakce ale není v komerčně dostupných soupravách využita [30].

Obrázek 7: Enzymatické stanovení kreatininu pomocí kreatininiminohydrolázy

Tabulka 6: Přehled komerčně dostupných souprav pro stanovení kreatininu enzymatickou metodou

název soupravy	výrobce	materiál	enzym	detekce	kalibrační rozmezí	mez detekce	citace
Creatinine Assay Kit	Sigma-Aldrich (St. Louis, USA)	sérum, plazma, homogenizovaná tkáň a další biologické tekutiny	kreatinináza, kreatináza	spektrofotometrická při 570 nm fluorescenční $\lambda_{\text{ex}} = 535 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 587 \text{ nm}$	neuveďeno	neuveďeno	[39]
Creatinine Assay Kit (Enzymatic)	Crystal Chem (Elk Grove Village, USA)	sérum, moč	kreatinináza, kreatináza	spektrofotometrická při 550 nm	sérum: 13,3 – 1193,4 $\mu\text{mol/l}$ moč: 13,3 – 12464,4 $\mu\text{mol/l}$	13,3 $\mu\text{mol/l}$	[40]
Creatinine Assay kit (Colorimetric/Fluorometric)	Abcam (Cambridge, Velká Británie)	sérum, plazma, moč, mozkomíšní mok a další biologické tekutiny	kreatinináza, kreatináza	spektrofotometrická při 570 nm fluorescenční $\lambda_{\text{ex}} = 535 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 587 \text{ nm}$	neuveďeno	neuveďeno	[41]
Creatinine Colorimetric Assay Kit	Elabscience (Wuhan, Čína)	sérum, plazma	kreatinináza, kreatináza	spektrofotometrická při 515 nm	27,3 - 800 $\mu\text{mol/l}$	3,8 $\mu\text{mol/l}$	[42]
Creatinine Assay Kit (Colorimetric/Fluorometric)	LifeSpan BioSciences (Seattle, USA)	sérum, plazma, moč, mozkomíšní mok a další biologické tekutiny	kreatinináza, kreatináza	spektrofotometrická při 570 nm fluorescenční $\lambda_{\text{ex}} = 538 \text{ nm}$ $\lambda_{\text{emis}} = 587 \text{ nm}$	neuveďeno	neuveďeno	[43]

3.2.1.3 HPLC

V tabulce číslo 7 je uveden přehled publikovaných metod pro HPLC stanovení kreatininu. Z informací uvedených v této tabulce vyplývá, že kreatinin je nejčastěji stanovován na reverzních fázích. Stanovení může být prováděno při teplotě 25 °C, ale i vyšší, byly publikovány metody, kde separace probíhá při 40 °C. Detekce je prováděna nejčastěji hmotnostním spektrometrem s ionizací elektrosprejem (ESI), nebo spektrofotometrická s využitím vlnových délek v rozmezí 225 – 240 nm.

Tabulka 7: Přehled publikovaných HPLC metod stanovení kreatininu

látka	materiál	stacionární fáze	teplota	mobilní fáze	průtok	detektor	citace
kreatinin, kreatin	sérum	Gemini C ₆ -Phenyl (150 x 4,6 mm, 5 μm)	neuvedeno	· 0,1% roztok kys. mravenčí ve vodě · methanol · gradientová eluce	0,3 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[44]
kreatinin, retinol	moč	Kinetex PFP (100 x 3,0 mm, 1,7 μm)	25 °C	· 15 mmol/l mravenčan amonný pH = 3,0 · 5 mmol/l kys. mravenčí v 90% acetonitrilu · 28:72	0,5 ml/min	spektrofotometrický λ = 235 nm hmotnostní spektrometr (pro retinol, ionizace ESI)	[45]
kreatinin, kreatin, fosfokreatin	plazma	Hypersil Gold C ₁₈ (150 x 2,1 mm, 5 μm)	35 °C	· 2 mmol/l octan amonný pH = 10 · methanol · gradientová eluce	0,3 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[46]
kreatinin a 10 purinů (adenin, guanin, kys. močová a další)	moč	ACE Excel 2 AQ (150 x 2,1 mm, 2 μm)	40 °C	· 0,01% kys. mravenčí · acetonitril · gradientová eluce	0,3 ml/min	spektrofotometrický λ = 240 nm hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[47]
kreatinin, kys. močová	sliny	Poroshell EC-C ₁₈ (50 x 3,0 mm, 2,7 μm)	45 °C	· voda, acetonitril a kys. mravenčí v poměru 947:50:3 · acetonitril, kys. mravenčí v poměru 998:2 · gradientová eluce	0,5 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[48]

Tabulka 7: Přehled publikovaných HPLC metod stanovení kreatininu – pokračování

látka	materiál	stacionární fáze	teplota	mobilní fáze	průtok	detektor	citace
kreatinin	plazma	Luna Silica (150 x 4,6 mm, 5 µm)	40 °C	· 2 mmol/l octan amonný · acetonitril · 45:55	1,5 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[49]
kreatinin, kreatin	moč	214 TP C ₄ (250 x 4,6 mm, 5 µm)	25 °C	· voda · acetonitril · gradientová eluce	0,5 ml/min	spektrofotometrický λ = 205 nm	[50]
kreatinin	moč	XTerra C ₁₈ (100 x 2,1 mm, 3,5 µm)	25 °C	· 0,1% kys. mravenčí, · 0,1% kys. mravenčí v acetonitrilu · gradientová eluce	0,1 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[51]
kreatinin	moč	Acquity UPLC HSS T3 (100 x 2,1 mm, 1,8 µm)	40 °C	· 0,1% NH ₄ OH	0,2 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[52]
kreatinin, kys. močová, kynurenin, tryptofan	plazma	Agilent HC-C ₁₈ (250 x 4,6 mm, 5 µm)	laboratorní teplota	· 20 mmol/l octan sodný, 30 mmol/l kys. octová, 30 ml/l methanol · 20 mmol/l octan sodný, 30 mmol/l kys. octová, 100 ml/l methanol, 100 ml/l acetonitril · gradientová eluce	1 ml/min	spektrofotometrický λ = 234 nm, 308 nm, 365 nm, 280 nm	[53]
kreatinin	moč	Cogent Diamond- Hydride (150 x 2,1 mm, 4 µm)	25 °C	· 1% kys. mravenčí · 1% kys. mravenčí v acetonitrilu · gradientová eluce	0,2 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[54]

Tabulka 7: Přehled publikovaných HPLC metod stanovení kreatininu – pokračování

látka	materiál	stacionární fáze	teplota	mobilní fáze	průtok	detektor	citace
kreatinin, neopterin, biopterin, pterin a další (celkem 8 pteridinů)	moč	Luna phenyl- hexyl (150 x 3,0 mm, 3 μm)	25 °C	· 0,1% kys. mravenčí · 0,2% kys. mravenčí v acetonitrilu · gradientová eluce	0,3 ml/min	hmotnostní spektrometr (ionizace ESI)	[15]
kreatinin, kys. hippurová	moč – suchá kapka	Hypersil Gold C ₁₈ (150 × 4,6 mm, 3 μm)	40 °C	· 5 mmol/l triethylammonium fosfátový pufr pH = 3,3 · acetonitril · 90:10	1 ml/min	spektrofotometrický λ = 225 nm	[55]
kreatinin, kys. močová	moč, slzy	Zorbax SB-CN (150 x 4,6 mm, 5 μm), C ₁₈ předkolona	neuveďeno	· 10 mmol/l fosfátový pufr pH = 6,85 · acetonitril · 95:5	0,65 ml/min	spektrofotometrický λ = 235 nm	[56]
kreatinin, kys. močová	moč, plazma	ZORBAX SB-C ₁₈ (100 x 3,0 mm, 3,5 μm)	laboratorní teplota	· 20 mmol/l octan sodný, 30 mmol/l kys. octová, 1% methanol	0,4 ml/min	spektrofotometrický λ = 234 nm	[57]

3.2.1.4 Další metody

Stanovení kreatininu je možné provádět i jinými metodami, přehled dalších publikovaných metod je uveden v tabulce číslo 8. Na trhu jsou dostupné také soupravy pro stanovení kreatininu metodou ELISA [58].

Tabulka 8: Další publikované metody pro stanovení kreatininu

látka	materiál	metoda	detekce	citace
kreatinin, kreatin	sérum	plynová chromatografie	hmotnostní spektrometr	[59]
kreatinin	moč	průtoková injekční analýza	amperometrický biosenzor	[60]
kreatinin, kys. mandlová, kys. hippurová	moč	kapilární elektroforéza	spektrofotometrická $\lambda = 200 \text{ nm}$	[61]
kreatinin, acetát	moč	kapilární elektroforéza	vodivostní detektor	[62]
kreatinin	moč	Ramanova spektrometrie		[63]
kreatinin	sérum	amperometrie	amperometrický biosenzor	[64]
kreatinin	moč	voltametrie		[65]

3.3 Vysokoúčinná kapalinová chromatografie

Vysokoúčinná kapalinová chromatografie (HPLC) je separační metoda založená na rozdílné distribuci separovaných látek mezi dvě nemísitelné fáze: mobilní a stacionární. Mobilní fáze je tvořena kapalinou a stacionární fáze tuhou látkou, nebo kapalinou pevně ukotvenou na pevném nosiči. Stacionární fází je naplněna chromatografická kolona, přes kterou prostupuje mobilní fáze pod vysokým tlakem [66][67].

Při separaci látek v chromatografickém systému dochází k neustálému ustalování rovnováhy separovaných látek mezi stacionární a mobilní fází. Distribuci látek mezi tyto fáze charakterizuje distribuční konstanta K_D . Čím je distribuční konstanta pro danou látku vyšší, tím více je látka zadržována stacionární fází a tím větší je její retence [66].

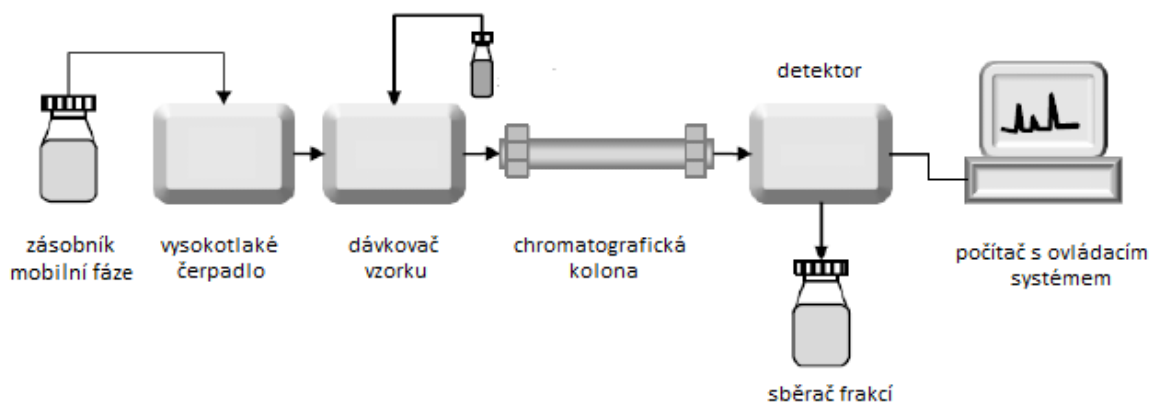
Základní charakteristikou každé separované látky je její retenční čas. Jedná se o čas, který uplyne od nástřiku vzorku do dosažení maxima eluční křivky (vrcholu píku). Hlavní kvantitativní charakteristikou látek je plocha, případně výška píku [66].

3.3.1 Kapalinový chromatograf

Kapalinový chromatograf je složen z těchto částí:

- a) Zásobníky mobilní fáze, vysokotlaké čerpadlo (uchování a transport mobilní fáze)
- b) Autosampler (dávkování vzorku)
- c) Chromatografická kolona, termostat kolony (separace látek, zajištění stálé teploty separace)
- d) Detektor (detekce látek)
- e) Počítač a software (ovládání celého systému, záznam dat a jejich následné vyhodnocení) [66]

Schéma kapalinového chromatografu je uvedeno na obrázku číslo 8, jedná se o zjednodušené schéma, které může mít řadu obměn. Některé komponenty lze vyřadit, jiné naopak přidat. V průběhu chromatografické separace je mobilní fáze čerpána ze zásobníku pomocí vysokotlakého čerpadla, dále prochází přes odplynovač (degaser). Poté mobilní fáze přes dávkovač vzorku vstupuje do chromatografické kolony, která je umístěna v termostatovaném prostoru. Za kolonou následuje detektor, který může být doplněn sběračem frakcí, nebo je mobilní fáze vedena do odpadu. Signál je z detektoru veden do počítače, který obsahuje vyhodnocovací software [66].

Obrázek 8: Zjednodušené schéma kapalinového chromatografu [68]

3.3.2 Chromatografické principy využití v této práci

3.3.2.1 Separace na reverzních fázích

Při separaci na reverzních fázích (RP) je oproti normálně fázové (NP) chromatografii obrácena polarita mobilní a stacionární fáze. Mobilní fáze má polární a stacionární fáze nepolární charakter. Jako mobilní fáze jsou využívány směsi vodné složky (voda, pufr, zředěné vodné roztoky kyselin a bází) a polárního organického rozpouštědla mísitelného s vodou (alkoholy, acetonitril). Stacionární fáze je tvořena nepolárními alifatickými skupinami (oktadecyl -C₁₈, oktyl -C₈, kyano -CN, amino -NH₂), které jsou navázány na povrch nosiče (silikagel, hybridní sorbent, kovové oxidy). Analýzu je možné provádět mobilní fází obsahující pouze vodnou složku, je k tomu ale nutné využít kompatibilní stacionární fázi [66][69].

Na stacionární fázi se nenachází adsorpční centra schopná polárních interakcí. Při separaci se uplatňují slabé disperzní síly (nespecifické mezimolekulové interakce analyt-adsorbent). Tyto nespecifické interakce jsou mnohem slabší než interakce polární, navíc jsou ještě zeslabovány polárními interakcemi mezi mobilní fází a analytem, které ulehčují návrat molekul analytů do objemu polárního elučního činidla [66].

Na retenci látek má vliv několik faktorů:

- Polarita analytů – jako první jsou z kolony eluovány látky iontové a polární, s klesající polaritou se zvyšuje interakce látek se stacionární fází a tím se zvyšuje jejich retence.
- Složení mobilní fáze – retence klesá s rostoucím podílem organického rozpouštědla a s klesající polaritou organického rozpouštědla.

- pH mobilní fáze – změnou pH mobilní fáze může dojít k potlačení disociace slabých kyselin nebo bazí a tím ke zvýšení jejich retence.
- Přítomnost přísad v mobilní fázi – přísady, které tvoří s ionizovanými nebo silně polárními analyty iontové asociáty, nebo iontové páry zvyšují retenci těchto látek.
- Typ stacionární fáze – retence látek závisí na množství nepolární fáze na nosiči (obsah uhlíku a délka řetězců). S rostoucí délkou vázaného řetězce retence roste.
- Přítomnost substituentů na analytu – retence látek se zvyšuje s počtem aromatických jader a objemných substituentů (především halogenů), naopak přítomnost silně polárních a iontových skupin retenci snižuje.
- Teplota – retence látek s rostoucí teplotou klesá [66][70].

Separace na RP je velmi univerzální. Může sloužit k analýze jednoduchých směsí malých molekul, stejně tak i pro složité směsi jako je biologický materiál. Díky těmto výhodám je separace na RP nejčastěji využívanou HPLC technikou [66].

3.3.2.2 Hydrofilní interakční chromatografie

Hydrofilní interakční chromatografie (HILIC) je chromatografická technika, která využívá k separaci polární stacionární fázi podobně jako NP chromatografie. Hlavní rozdíl je ale v použité mobilní fázi, ta je tvořena organickou složkou (nejčastěji více než 50 % acetonitrilu) a menším množstvím vodné složky (alespoň 2,5 % vody nebo vhodného pufru). Při detekci pomocí hmotnostního spektrometru je nutné použít těkavé soli (amonné soli mravenčí nebo octové kyseliny). Stacionární fáze může být tvořena samotným silikagelem, nebo nosičem (silikagel, hydrofilní polymer, hybridní materiál, zirkon), na který jsou navázány funkční skupiny (hydroxyethylová, amino skupina, zwitterion, nebo další polární skupiny) [66][71][72].

Princip HILIC separace ještě není úplně objasněn, předpokládá se, že se jedná o komplexní proces, který je ovlivňován několika mechanismy. Jedním z mechanismů je distribuce látek mezi hydrofilní vrstvou vody vázanou na povrchu polární stacionární fáze a hydrofobní částí mobilní fáze. Dalším mechanismem je adsorpce analytů na funkční skupiny, které se nacházejí na stacionární fázi. Při tomto procesu se uplatňují vodíkové vazby, hydrofobní interakce a elektrostatické síly, vliv těchto interakcí závisí na složení mobilní fáze (především na obsahu vody) [71].

Retence látek je ovlivňována mnoha faktory. Zvyšuje se s rostoucí polaritou analytu a snižuje se zvyšováním polarity mobilní fáze (klesá s rostoucím podílem vody nebo pufru). Retence je ovlivňována přidávkem pufrů do mobilní fáze, snižuje se zvýšenou koncentrací solí. Pokud dojde změnou pH mobilní fáze k disociaci analytu, jeho retence se zvyšuje. Retence je také ovlivňována teplotou, při které dochází k separaci [66].

Na účinnost separace má vliv rozpouštědlo vzorku a dávkovaný objem. Rozpouštědlo vzorku by mělo co nejvíce odpovídat mobilní fázi. Pokud rozpouštědlo obsahuje vysoký podíl vody, může dojít ke snížení separační účinnosti a snížení retence. Při dávkování větších objemů vzorku dochází k rozmývání chromatografických píků a snížení separační účinnosti [66].

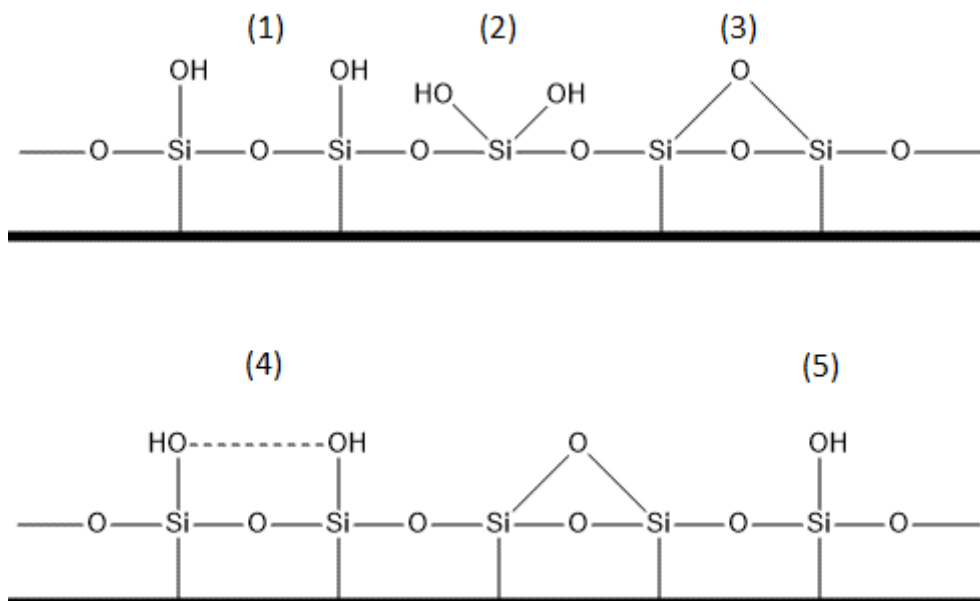
HILIC je vhodná pro separaci polárních, hydrofilních a bazických sloučenin, jejichž separace na RP je obtížná. Výhodou HILIC je kompatibilita používaných mobilních fází s detekcí pomocí hmotnostní spektrometrie. Mobilní fáze bohaté na acetonitril zlepšují účinnost ionizace a tím i citlivost detekce, především při využití ionizace elektrosprejem. Výhodou je také nižší viskozita mobilní fáze oproti využití RP, tím lze dosáhnout vyšších průtoků mobilní fáze kolonou bez zvýšení zpětného tlaku [66][71].

3.3.3 Typy stacionárních fází využitých v této práci

3.3.3.1 Silikagel

Silikagelové stacionární fáze jsou využívány při separacích na NP a při HILIC. Silikagel má vysokou mechanickou odolnost a v přítomnosti rozpouštědel nebobtná, ani se nesráží. Díky těmto vlastnostem se jedná o materiál velmi vhodný pro výrobu HPLC kolon. Hlavní nevýhodou je jeho nízká chemická odolnost, při nízkém pH dochází ke kyselé hydrolyze, při vysokém pH k rozpouštění silikagelu. Na nízkou chemickou odolnost je nutné brát ohled při výběru mobilních fází [66].

Chemické složení silikagelu je $\text{SiO}_2 \cdot x\text{H}_2\text{O}$. Voda je vázána v nestechiometrickém množství, jejím navázáním vznikají silanolové skupiny Si-OH, které jsou hlavními aktivními centry silikagelu a jsou zodpovědné za jeho polární, slabě kyselý charakter. Silanolové skupiny jsou na povrchu silikagelu rozmístěny nerovnoměrně a dělí se na několik typů s různou kyselostí, to má hlavní vliv na chromatografické chování silikagelu. Typy silanolových skupin jsou znázorněny na obrázku číslo 9. Typ a množství silanolových skupin na povrchu silikagelu je možné ovlivnit výrobním postupem, díky tomu je možné vyrábět kolony s téměř identickými vlastnostmi a vysokou reprodukovatelností separace [66][73].

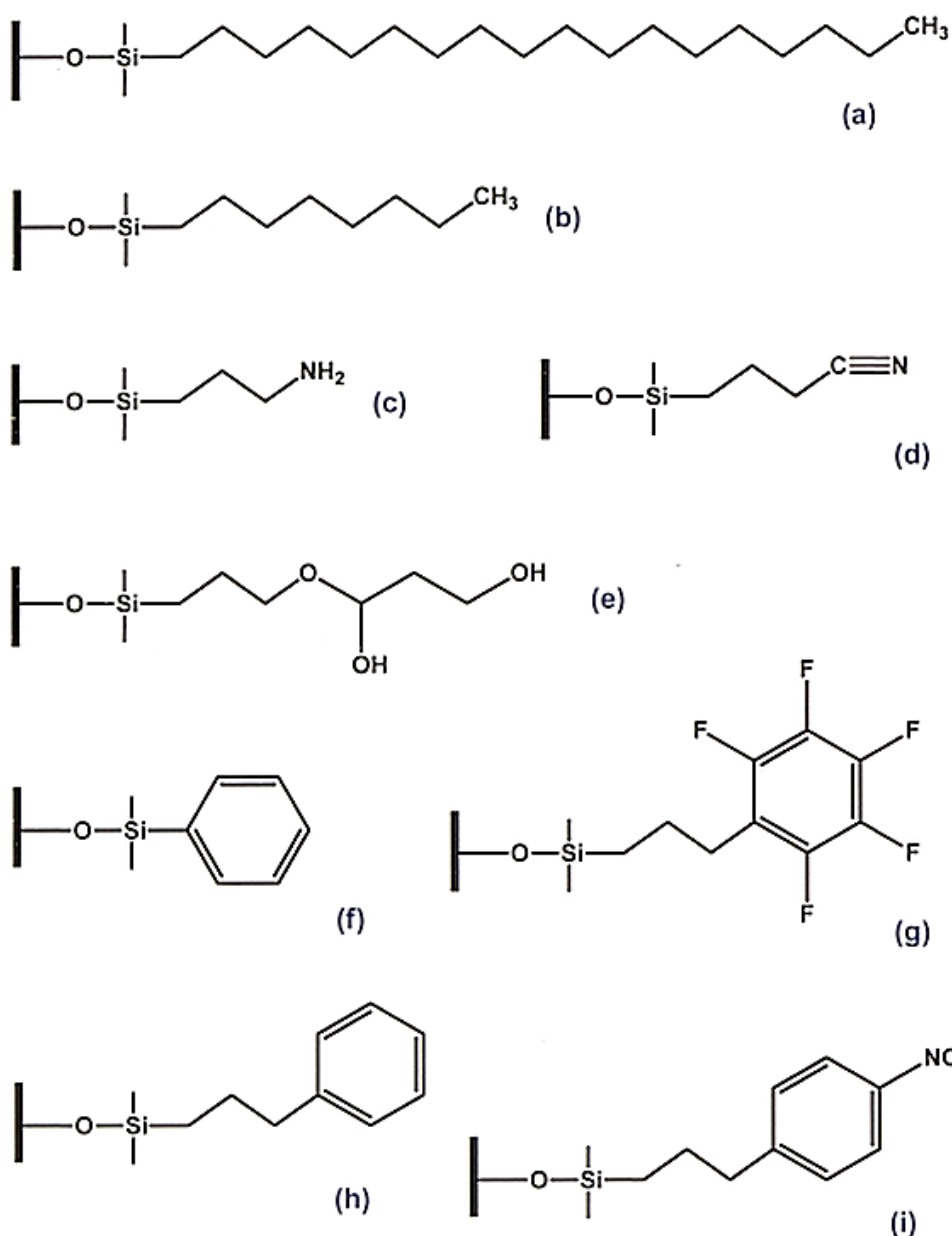

Obrázek 9: Typy silanolových skupin na povrchu silikagelu: (1) vicinální silanolové skupiny, (2) geminální silanolové skupiny, (3) siloxanové skupiny, (4) asociované silanolové skupiny, (5) izolovaná silanolová skupina [66]

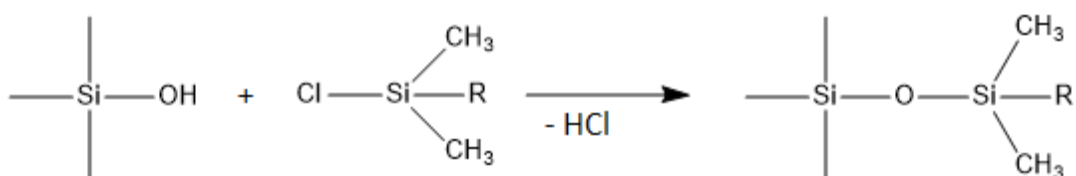
3.3.3.2 Chemicky vázané fáze na bázi silikagelu

Tyto stacionární fáze jsou založeny na modifikaci povrchových silanolových skupin silikagelu vhodnými ligandy, silikagel tedy slouží pouze jako nosič. Na vlastnostech využitých ligandů pak závisí selektivita vyrobené fáze. Jako ligandy jsou používány polární i nepolární funkční skupiny, ale i skupiny vhodné pro iontově výměnnou nebo chirální separaci. Přehled některých chemicky vázaných stacionárních fází je uveden na obrázku číslo 10 [66].

Výroba těchto stacionárních fází probíhá většinou reakcí silikagelu s alkylchlorosilany, tato reakce je znázorněna na obrázku číslo 11. Díky sterickým vlivům nemůže dojít k modifikaci všech silanolových skupin vyskytujících se na povrchu silikagelu, kvůli tomu zůstávají některé skupiny volné a mohou být přístupné separovaným látkám. To může způsobovat asymetrii píků bazických látek, až jejich ireverzibilní adsorpci. Volné silanolové skupiny jsou také zodpovědné za snížení odolnosti sorbentu vůči kyselé hydrolyze [66].

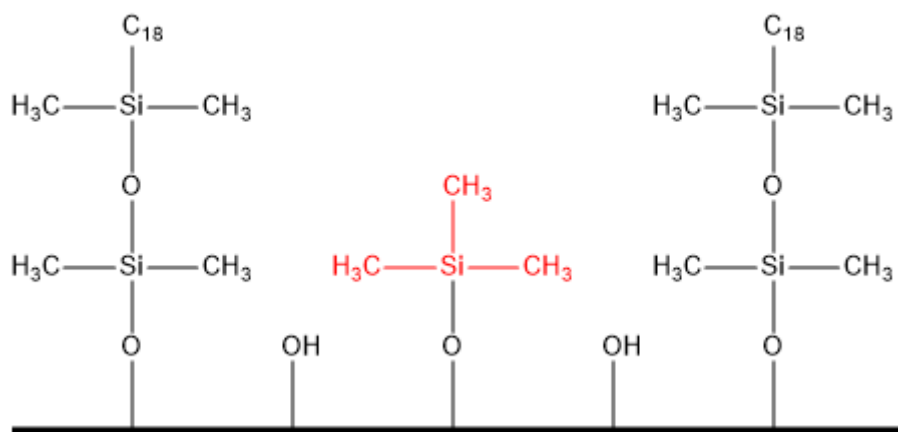
Obrázek 10: Přehled chemicky vázaných stacionárních fází: C_{18} (a), C_8 (b), propylaminová fáze (c), propylkyanová fáze (d), diolová fáze (e), fenylová fáze (f), pentafluorfenyl (g), propylfenyl (h), propylnitrofenyl (i) [66]

Obrázek 11: Chemická modifikace silikagelu

Nežádoucí vlivy volných silanolových skupin lze omezit několika způsoby: úpravou mobilní fáze, sterickým stíněním nebo endcappingem. Přídavkem organických aminů (například triethylaminu) do mobilní fáze dojde k blokování interakce silanolových skupin s molekulami analytu, tento postup ale nezvyšuje odolnost vůči hydrolyze sorbentu. Další možností je sterické stínění volných silanolových skupin, k tomu jsou využívány objemné alkylové substituenty (diisobutyl, diisopropyl, fenyl). Tato metoda způsobuje zvýšení stability stacionárních fází v kyselém pH (až do pH 1) [66][73].

Volné silanolové skupiny je možné blokovat endcappingem. Tato technika využívá reakci volných silanolových skupin s organosilanem (například trimethylchlorsilan), ten má díky své menší molekule lepší sterický přístup k silanolovým skupinám. Princip endcappingu je graficky znázorněn na obrázku číslo 12. Nevýhodou endcappingu je ale vysoká náchylnost krátkých substituentů k hydrolyze. Je možné využít pouze mobilní fáze v rozmezí pH 2 – 9. Tuto nevýhodu odstraňuje technika dvojitého endcappingu. Jedná se o dvojitou vazbu skupiny C₁₈ s volnými silanolovými skupinami na povrchu silikagelu. Výsledkem je propojení dvou alkyl silanolových skupin propylenovým můstkem. Tato modifikace umožňuje využití mobilní fáze o pH 1,5 – 11,5 [66][73].

Obrázek 12: Grafické znázornění endcappingu [66]

Analýza polárních látek vyžaduje použití mobilní fáze s nízkou eluční silou, tedy 100% vodné mobilní fáze. Běžné RP stacionární fáze tvořené modifikovaným silikagelem (například C₁₈) k tomuto využití nejsou vhodné. Vodná mobilní fáze není schopna dostatečného smáčení hydrofobních řetězců, což vede k jejich zhroucení neboli hydrofobnímu kolapsu. Díky kolapsu řetězců dochází k výraznému snížení separační účinnosti kolony, až k úplné ztrátě její funkce. Tento stav je ale většinou reverzibilní, funkci kolony lze obnovit proplachem mobilní fází s obsahem alespoň 10 % acetonitrilu [66][70].

Aby bylo možné RP stacionární fáze použít s vodnou mobilní fází a bylo zabráněno hydrofobnímu kolapsu, musí být stacionární fáze modifikována jedním z následujících způsobů:

- krátkými alkylovými řetězci bez pokrytí volných silanolových skupin
- hydrofilním polárním endcappingem
- vložení polární fáze (trojitý endcapping)
- dlouhými alkylovými řetězci
- velkým průměrem pórů [66]

3.3.3.3 Hybridní fáze

Hybridní stacionární fáze jsou tvořeny kombinací anorganického silikagelu a organosilanu. Tato technologie spojuje výhody silikagelu (vysoká účinnost, mechanická odolnost) a organického polymeru (chemická a teplotní stabilita, eliminace volných silanolových skupin). Hybridní fáze mohou být modifikovány navázáním ligandů stejně jako běžný silikagel [66].

Tyto stacionární fáze se podle technologie výroby dělí na první a druhou generaci. První generace je vyráběna reakcí methyltriethoxysilanu a tetraethoxysilanu. Vlastnosti takto vzniklých stacionárních fází jsou podobné běžnému silikagelu. Mají ale méně volných silanolových skupin, protože došlo k jejich částečnému nahrazení methylovými skupinami. Druhá generace vzniká reakcí 1,2-bis(triethoxysilyl)ethanu s tetraethoxysilanem a má ještě méně volných silanolových skupin než generace předchozí [74].

3.3.3.4 Monolitické fáze

Monolitické kolony jsou vytvořeny z jednoho kusu porézního materiálu. Sorbent, kterým je kolona tvořena má dva druhy pórů. Velké póry (makropóry) zrychlují průtok mobilní fáze kolonou a zajišťují rychlý převod hmoty mezi stacionární a mobilní fází. Druhým typem jsou střední póry (mesopóry), které poskytují dostatečně velkou separační kapacitu. Díky těmto vlastnostem může dojít ke zvýšení průtokové rychlosti mobilní fáze kolonou bez ztráty separační účinnosti a bez zvýšení zpětného tlaku. Podle typu stacionární fáze se dělí na anorganické monolity, organické monolity a hybridní monolity [66][75].

Anorganické monolity jsou tvořeny materiálem na bázi silikagelu. Morfologie monolitu závisí na reakčních podmínkách, při kterých byl vyroben, vliv má složení polymerační směsi, koncentrace katalyzátoru a reakční teplota. Výhodou je snadná modifikace vzniklého monolitu funkčními skupinami, tím je umožněno využití v chromatografii na RP. Nevýhodou je, že při zrání monolitu dochází k jeho objemové

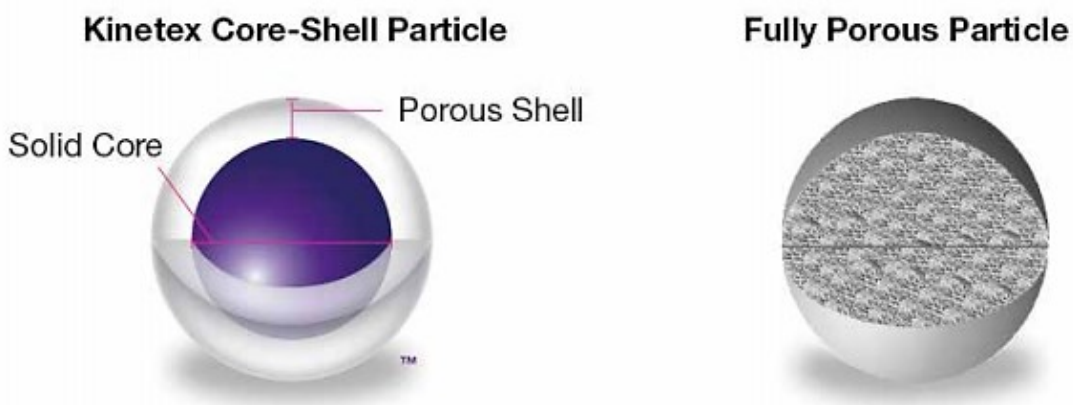
kontrakci, a proto je nutná jeho výroba mimo plášť budoucí kolony a následné utěsnění do tohoto pláště. Další nevýhodou je také nižší chemická a teplotní stabilita silikagelu [66][75].

Monolity na bázi organických polymerů jsou připravovány přímo v prázdné koloně. Pro výrobu je dostupná celá řada organických monomerů (akrylamid, polystyren, methakrylát), díky tomu je možné připravit monolity s rozdílnou selektivitou, ta může být dále ovlivněna modifikací povrchu vzniklého monolitu. Na vlastnosti monolitu má vliv druh a koncentrace složek polymerační směsi, teplota a doba trvání polymerizační reakce. Monolity na bázi organických polymerů jsou často používány k proteomickým analýzám [75].

3.3.3.5 Povrchově porézní částice

Povrchově porézní (PSP), neboli core – shell částice jsou tvořeny pevným jádrem a porézním obalem. Jádro je tvořeno pevným neporézním silikagelem. Průměr jádra je většinou 0,9 – 3,7 μm . Obal je vyroben z chemicky modifikovaného vysoce porézního silikagelu. Velikost částic je v rozmezí 1,3 – 5 μm . Rozdíl ve struktuře PSP a běžné částice je znázorněn na obrázku číslo 13. Hlavní výhodou PSP je jejich vyšší separační účinnost ve srovnání s běžnými částicemi stejné velikosti. Bylo zjištěno, že PSP o velikosti 3 μm mají stejnou separační účinnost jako běžné částice o velikosti pod 2 μm , které ale díky vysokému zpětnému tlaku vyžadují instrumentaci v režimu ultra-vysokoúčinné kapalinové chromatografie (UHPLC). Zvýšení separační účinnosti je způsobeno relativně malým průměrem částic, přítomností porézního obalu, pravidelnější distribucí a hustotou naplnění kolony [66][71].

Díky snadným modifikacím silikagelu funkčními skupinami lze PSP využít pro separace v systému normálních, reverzních fází i HILIC. Nevýhodou je nízká teplotní a chemická stabilita silikagelu, ze kterého jsou PSP nejčastěji vyráběny.

Obrázek 13: Porovnání struktury povrchově porézní částice značky Kinetex (vlevo) a běžné částice (vpravo) [76]

4. EXPERIMENTÁLNÍ ČÁST

4.1 Přístrojové vybavení

HPLC systém LC-20A Prominence, Shimadzu (Kyoto, Japonsko):

- Degaser (DGU-20A5)
- 2 vysokotlaké pumpy (LC-20 AB)
- Zařízení pro dávkování vzorků (autosampler SIL-20AC, Rack Changer)
- Termostat (CTO-20AC)
- Fluorescenční detektor (RF-10AXL)
- Detektor s diodovým polem (SPD-M20A)
- Komunikační modul (CBM-20A)
- Počítač s ovládacím softwarem (LC Solution)

HPLC kolony:

- Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 µm, Phenomenex (Torrance, USA)
- Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 µm, Phenomenex (Torrance, USA)
- YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 µm, YMC (Kyoto, Japonsko)
- Dvě spojené monolitické kolony Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm, s monolitickou předkolumnou 10 x 4,6 mm, MERCK (Darmstadt, Německo)
- Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm, MERCK (Darmstadt, Německo)
- Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 µm, Phenomenex (Torrance, USA)

- Analytické váhy AG CPA 623S, Sartorius (Göttingen, Německo)
- Mikrocentrifuga D3024R High Speed Refrigerated Micro-Centrifuge, Scilogex (Rocky Hill, USA)
- Manifold Multi-well Filter Plate Vacuum Manifold, Pall Life Science (Ann Arbor, USA)
- Vakuová pumpa Vacc Space 50, Chromservis (Praha, Česká republika)
- pH metr SI600, Sentron (Leek, Nizozemsko)
- Magnetická míchačka, Ika Werke (Staufen im Breisgau, Německo)
- Vortex Lab Dancer, Ika Werke (Staufen im Breisgau, Německo)
- Mikrotitrační destičky s filtry AcroPrep 96 Filter plate 0,2 µm/350 µl, Pall Life Science (Ann Arbor, USA)
- Hydrophilic Polypropylene Membrane Filtres, 47 mm, 0,2 µm, Pall Life Science (Ann Arbor, USA)
- Přístroj pro reverzní osmózu, GORO (Zápy, Česká republika)

4.2 Chemikálie

- Redestilovaná voda (připravena zařízením pro reverzní osmózu)
- Acetonitril pro HPLC, Honeywell (Seelze, Německo)
- Octan amonný $\geq 99\%$, Sigma-Aldrich (Praha, Česká republika)
- Kyselina chlorovodíková 35% (p.a.), Penta (Praha Česká republika)
- Hydroxid sodný (p.a.), Sigma Aldrich (Praha, Česká republika)
- Dihydrogenfosforečnan draselný (p.a.), Merck (Darmstadt, Německo)
- Hydrogenfosforečnan draselný (p.a.), Merck (Darmstadt, Německo)

4.3 Standardy

- Neopterin, Sigma Aldrich (Praha, Česká republika)
- Kreatinin, Sigma Aldrich (Praha, Česká republika)

4.4 Příprava roztoků

4.4.1 Příprava zásobních roztoků

Neopterin

Zásobní roztok neopterinu o $c = 39,49 \mu\text{mol/l}$ byl připraven rozpuštěním 1 mg neopterinu v redestilované vodě a doplněním do 100 ml.

Kreatinin

Zásobní roztok kreatininu o $c = 100 \text{ mmol/l}$ byl připraven rozpuštěním 283 mg kreatininu v redestilované vodě a doplněním do 25 ml.

4.4.2 Příprava pracovních roztoků

Neopterin

Pracovní roztoky pro kalibraci neopterinu byly připraveny ředěním zásobního roztoku neopterinu o $c = 39,49 \mu\text{mol/l}$ redestilovanou vodou na $c = 1000 \text{ nmol/l}$, $c = 500 \text{ nmol/l}$, $c = 250 \text{ nmol/l}$, $c = 100 \text{ nmol/l}$ $c = 50 \text{ nmol/l}$ a $c = 10 \text{ nmol/l}$.

Kreatinin

Pracovní roztoky pro kalibraci kreatininu byly připraveny ředěním zásobního roztoku kreatininu o $c = 100 \text{ mmol/l}$ redestilovanou vodou na $c = 50 \text{ mmol/l}$, $c = 25 \text{ mmol/l}$, $c = 10 \text{ mmol/l}$, $c = 5 \text{ mmol/l}$, $c = 2,5 \text{ mmol/l}$ a $c = 1 \text{ mmol/l}$.

Směs standardů

Směs standardů byla připravena smísením 250 μ l pracovního roztoku neopterinu o $c = 500$ nmol/l a 250 μ l pracovního roztoku kreatininu o $c = 10$ mmol/l.

Roztoky byly po přípravě uchovávány v teplotě -27 °C, před použitím byly rozmrazeny při laboratorní teplotě.

4.4.3 Příprava mobilních fází

V této práci byly jako mobilní fáze použity: fosfátový pufr o $c = 15$ mmol/l pH = 4,5; 6,5 a 8,0; fosfátový pufr o $c = 5$ mmol/l pH = 6,5; směs acetonitrilu s octanem amonným o $c = 10$ mmol/l pH = 4,0 a 6,0 v poměru 90:10.

Zásobní roztok fosfátového pufru o $c = 1$ mol/l byl připraven rozpuštěním 102,0 g KH_2PO_4 a 57,1 g $\text{K}_2\text{HPO}_4 \cdot 3\text{H}_2\text{O}$ v redestilované vodě a doplněním do 1000 ml.

Roztok fosfátového pufru o $c = 15$ mmol/l byl připraven naředěním 15 ml zásobního roztoku redestilovanou vodou a doplněním do 1000 ml. Následně byl připravený roztok rozdělen na tři díly a pomocí HCl a NaOH bylo upraveno pH na hodnoty 4,5; 6,5 a 8,0.

Roztok fosfátového pufru o $c = 5$ mmol/l byl připraven naředěním 5 ml zásobního roztoku redestilovanou vodou a doplněním do 1000 ml. Následně bylo pomocí HCl a NaOH upraveno pH připraveného roztoku na hodnotu 6,5.

Roztok octanu amonného o $c = 10$ mmol/l byl připraven rozpuštěním 77 mg octanu amonného v redestilované vodě a doplněním do 100 ml. Následně byl připravený roztok rozdělen na dva díly a pomocí HCl a NaOH bylo upraveno pH na hodnoty 4,0 a 6,0.

Všechny mobilní fáze byly přefiltrovány pomocí filtrů s póry o velikosti 0,2 μ m.

4.5 Odběr a příprava vzorků

Biologickým materiálem využívaným pro stanovení byla moč pacientů odebraná metodou středního proudu první ranní moči. Po odběru bylo moč nutné co nejrychleji (do jedné hodiny) transportovat do laboratoře. Při transportu musel být vzorek chráněn před světlem (neopterin je fotolabilní). Zkumavka s močí musí být vždy řádně označena a doprovázena průvodkou, na které jsou uvedeny další informace (diagnóza, jméno lékaře indikující vyšetření). Pokud moč nebyla ihned zpracována, byla uložena při teplotě -20 °C (stabilita 3 týdny), v případě delšího skladování při teplotě -80 °C.

Moč byla před analýzou rozmrazena při laboratorní teplotě a centrifugována na mikrocentrifuze při 14000 x g po dobu 45 sekund. Do zkumavky bylo odebráno 100 µl supernatantu a přidáno 1000 µl fosfátového pufru o c = 15 mmol/l a pH 6,5. Při využití metody HILIC bylo ředění vzorku provedeno 1000 µl směsi acetonitrilu s octanem amonným o c = 10 mmol/l a pH 4,0 v poměru 90:10. Následně byl obsah zkumavky důkladně promíchán na třepačce. Přes filtr s póry o velikosti 0,2 µm bylo do mikrotitrační destičky pipetováno 170 µl naředěné moči.

4.6 Vlastní analýza

Při vypracování této diplomové práce bylo vycházeno z HPLC metody, která byla vyvinuta pracovníky Výzkumné laboratoře ÚKBD FN HK. Analýza byla prováděna na kapalinovém chromatografu Prominence LC 20A. Tato metoda využívala kolonu Gemini C₁₈ (150 x 3,0 mm, 5 µm). Mobilní fáze byla tvořena fosfátovým pufrem o c = 15 mmol/l a pH 6,5. Analýza probíhala v isokratickém režimu při teplotě 25 °C. Vzorek byl dávkován v objemu 1 µl. Detekce neopterinu probíhala pomocí fluorescenčního detektoru (FD) při následujících vlnových délkách: excitační 353 nm a emisní 438 nm. Kreatinin byl detekován pomocí detektoru s diodovým polem (PDA) při vlnové délce 235 nm.

V rámci vypracování této práce bylo kromě výše uvedené kolony testováno ještě dalších pět kolon: Kinetex HILIC (150 x 3,0 mm, 2,6 µm), YMC Triart C-18 (150 x 4,6 mm, 3 µm), dvě spojené monolitické kolony Chromolith RP-18e s monolitickou předkolonou (50 x 4,6 mm, 100 x 3,0 mm a 10 x 4,6 mm), Chromolith HighResolution RP-18e (100 x 4,6 mm) a Kinetex Polar C₁₈ (100 x 4,6 mm, 2,6 µm). Testování bylo prováděno nejprve na směsi standardů a následně na vzorcích moči. Pro některé z těchto kolon byla výše uvedená metoda modifikována, změny jsou uvedeny níže.

Pro testování kolony Kinetex HILIC (150 x 3,0 mm 2,6 µm) byla jako mobilní fáze použita směs acetonitrilu s octanem amonným o c = 10 mmol/l v poměru 90:10. Nejprve byla provedena analýza s octanem amonným o pH 6,0; následně bylo upraveno na pH 4.

Kolona YMC Triart C-18 (150 x 4,6 mm, 3 µm) byla testována s fosfátovým pufrem jako mobilní fází. Byl použit fosfátový pufr o c = 15 mmol/l a pH 4,5; 6,5 a 8,0. Následně byl použit fosfátový pufr o c = 5 mmol/l a pH 6,5.

Zbylé kolony byly testovány za podmínek shodných s původní metodou.

4.7 Parametry použité k vyhodnocení

4.7.1 Opakovatelnost nástřiku

Opakovatelnost nástřiku je jedním z parametrů, které popisují přesnost metody. Vyjadřuje míru shody mezi výsledky měření jednoho a téhož vzorku, které probíhá za stejných podmínek. Vyjadřuje se v procentech jako hodnota relativní směrodatné odchylky (RSD) retenčního času a plochy píku analytu. Dle doporučení U. S. Food and Drug Administration (FDA) by hodnota RSD neměla překročit 1 % [77][78].

Výpočet se provádí dle vzorce:

$$\text{RSD [\%]} = \frac{100}{\bar{y}} \cdot \sqrt{\frac{\sum (y_i - \bar{y})^2}{n - 1}}$$

y_i – naměřené hodnoty

\bar{y} – průměr naměřených hodnot

n – počet naměřených hodnot

4.7.2 Rozlišení

Parametr rozlišení (R_s) popisuje kvalitu separace dvou sousedních píků. Čím vyšší je hodnota tohoto parametru, tím lépe jsou od sebe píky separovány. Hodnota R_s 1,5 vyjadřuje separaci píků na základní linii [66].

Výpočet se provádí dle vzorce:

$$R_s = \frac{1,18 \cdot (t_{R2} - t_{R1})}{(w_{h1} + w_{h2})}$$

t_{R1} a t_{R2} – retenční časy píků

w_{h1} a w_{h2} – šířky píků v poloviční výšce

4.7.3 Symetrie píků

Faktor symetrie (A_s) slouží k zhodnocení symetrie píku. Hodnota 1 odpovídá plně symetrickému píku. Při hodnotách vyšších než 1 dochází ke chvostování píku, naopak při hodnotách nižších než 1 se jedná o čelní asymetrii píku (pozdvolný náběh). Dle Českého lékopisu by měla být hodnota A_s v rozmezí 0,8 – 1,5 [67].

Výpočet se provádí dle vzorce:

$$A_s = \frac{w_{0,05}}{2d}$$

$w_{0,05}$ – šířka píku v jedné dvacetině výšky

d – vzdálenost mezi kolmicí spuštěnou z vrcholu píku a vzestupnou částí píku v jedné dvacetině jeho výšky

4.7.4 Účinnost kolony

Účinnost chromatografické kolony je vyjádřena jako počet teoretických pater (N). Tato veličina udává míru rozšiřování elučních zón dělených na koloně a ukazuje tedy kvalitu chromatografické separace. Počet teoretických pater závisí kromě využití kolony na stanovovaném analytu a jeho retenčním čase, teplotě, použité mobilní fázi i na rychlosti jejího průtoku. Čím vyšší je hodnota, tím lepší je separační účinnost. Dle doporučení FDA by hodnota N měla být více než 2000 [66][67][78].

Výpočet se provádí dle vzorce:

$$N = 5,54 \cdot \left(\frac{t_R}{w_h} \right)^2$$

t_R – retenční čas píku

w_h – šířka píku v polovině výšky

Výškový ekvivalent teoretického patra (HETP) je definován jako délka kolony připadající na jedno patro. Slouží k porovnání účinnosti kolon různých délek [66].

Výpočet se provádí dle vzorce:

$$\text{HETP } [\mu\text{m}] = \frac{L \cdot 1000}{N}$$

L – délka kolony [mm]

N – počet teoretických pater

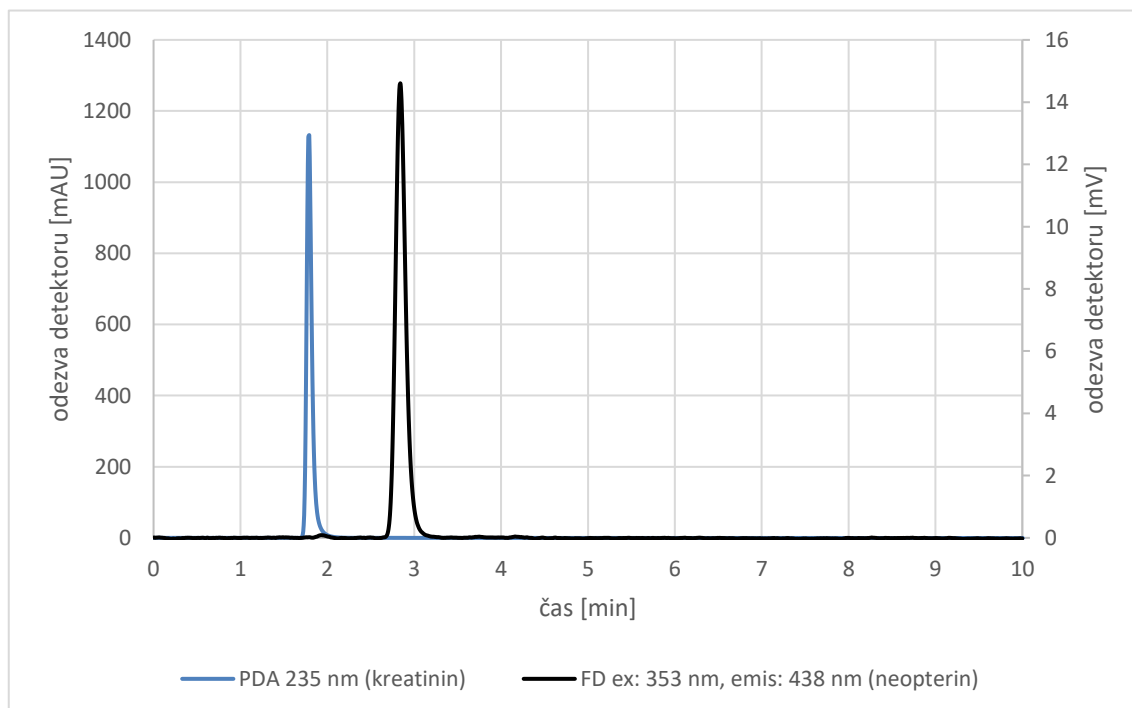
5. VÝSLEDKY A DISKUZE

5.1 Výběr separačních podmínek

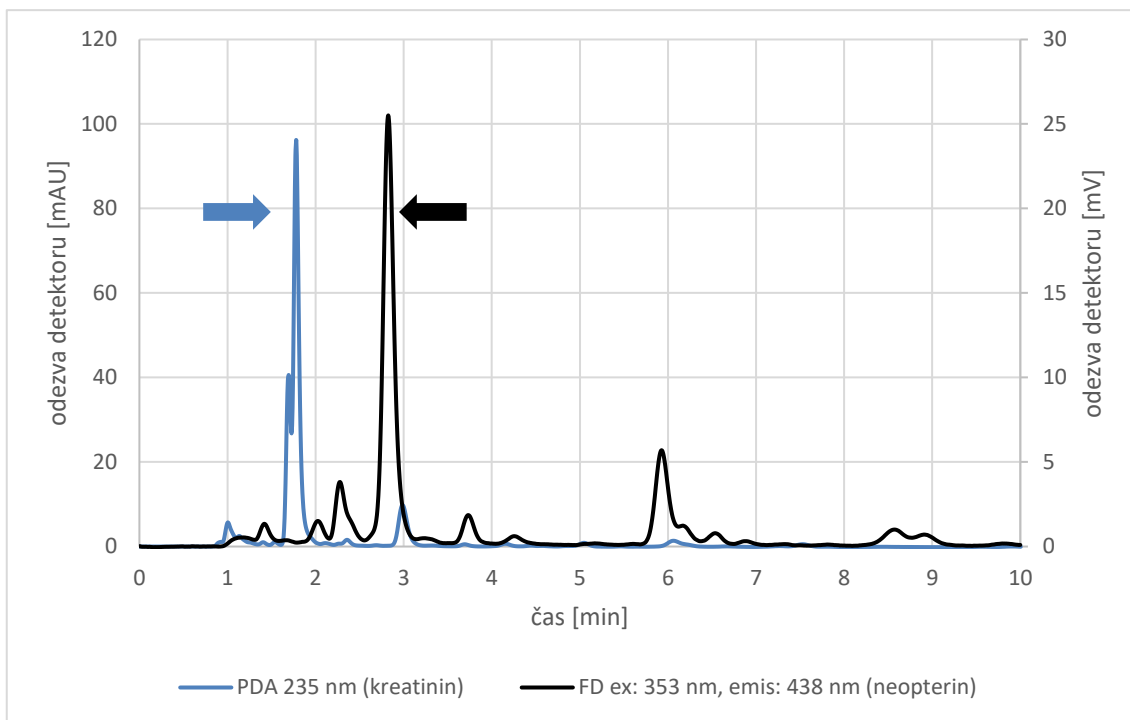
Cílem práce bylo vybrat vhodnou chromatografickou kolonu, pro již zavedenou metodu. Při výběru separačních podmínek bylo vycházeno z této metody. U některých kolon bylo optimalizováno složení mobilní fáze. Koncentrace standardů ve směsi byla vždy stejná: neopterin $c = 250 \text{ nmol/l}$ a kreatinin $c = 5 \text{ mmol/l}$. Chromatogramy biologického materiálu byly získány testováním různých vzorků moči.

5.1.1 Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm

Stacionární fáze této kolony je tvořena hybridními částicemi, které jsou modifikovány navázáním C₁₈ řetězců. Jedná se o kolonu, která byla použita v původní validované metodě pro stanovení neopterinu a kreatininu v moči. Po dlouhodobém výpadku ve výrobě a následném zakoupení nové šarže kolony došlo po analýze menší série vzorků ke ztrátě jejich separačních vlastností. I po testování kolony z jiné šarže nebylo dosaženo původních výsledků. Do této práce byla kolona zařazena pro ověření, zda tento problém stále přetrvává. Analýza byla prováděna se stejnou mobilní fází jako původní metoda, tedy s fosfátovým pufrům o koncentraci $c = 15 \text{ mmol/l}$ a pH 6,5. V prvních nástřicích byly výsledky u směsi standardů i vzorků uspokojivé, chromatogramy jsou zobrazeny na obrázcích číslo 14 a 15. Průtok mobilní fáze byl do 4. minuty 0,8 ml/min a od 4. minuty 1 ml/min. Retenční čas kreatininu ve směsi standardů byl 1,89 min. a ve vzorku moči také 1,89 min. Retenční čas neopterinu byl ve směsi standardů 3,10 min. a ve vzorku moči 3,12 min. Doba analýzy byla 10 minut.

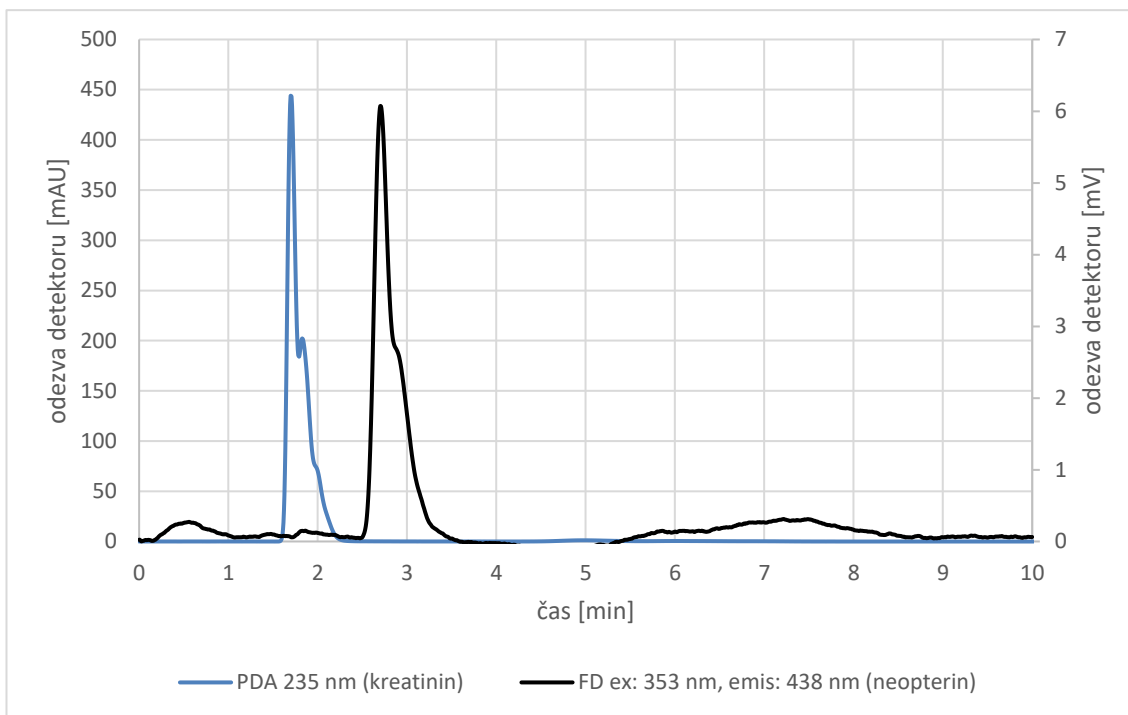

Obrázek 14: Chromatogram směsi standardů, kolona Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 15 \text{ mmol/l}$, pH = 6,5, průtok 0 – 4 min: 0,8 ml/min, 4 – 10 min: 1 ml/min)

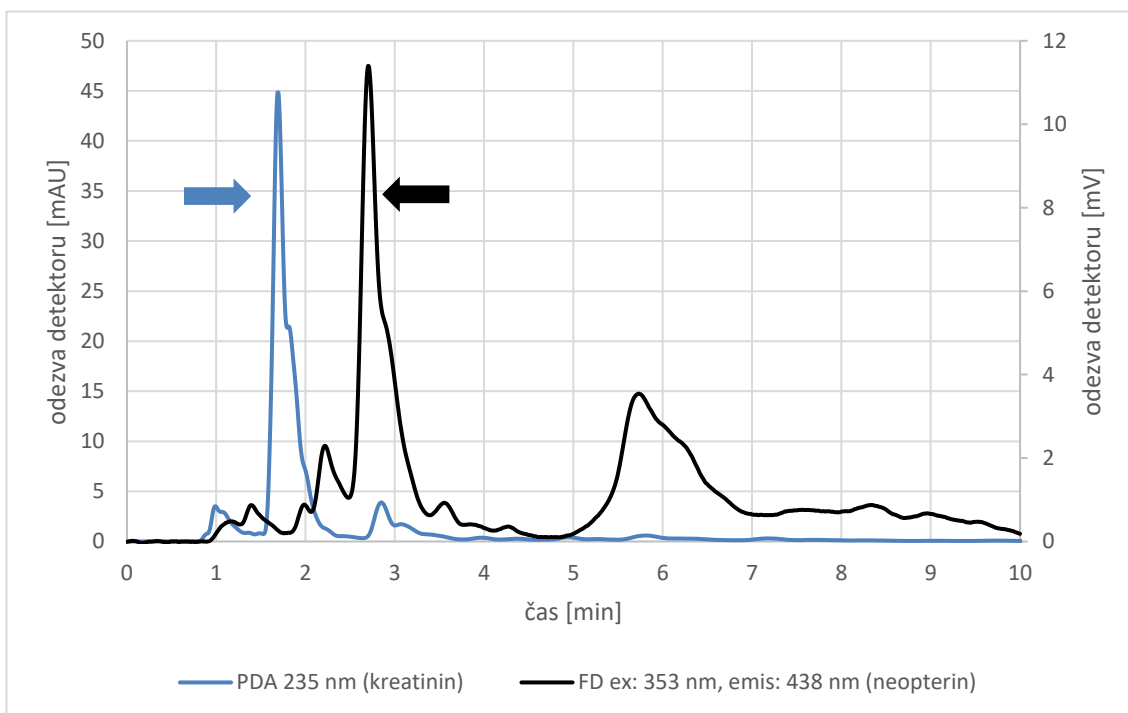

Obrázek 15: Chromatogram moči, kolona Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 4 min: 0,8 ml/min, 4 – 10 min: 1 ml/min), píky analytů označeny šipkami

U této kolony byla analýza vzorků provedena třicetkrát a následně byla znovu analyzována směs standardů. Bylo prokázáno, že s rostoucím počtem analýz dochází k deformaci tvaru píků. Chromatogramy stanovení směsi standardů a moči po analýze 30 vzorků jsou uvedeny na obrázcích číslo 16 a 17.

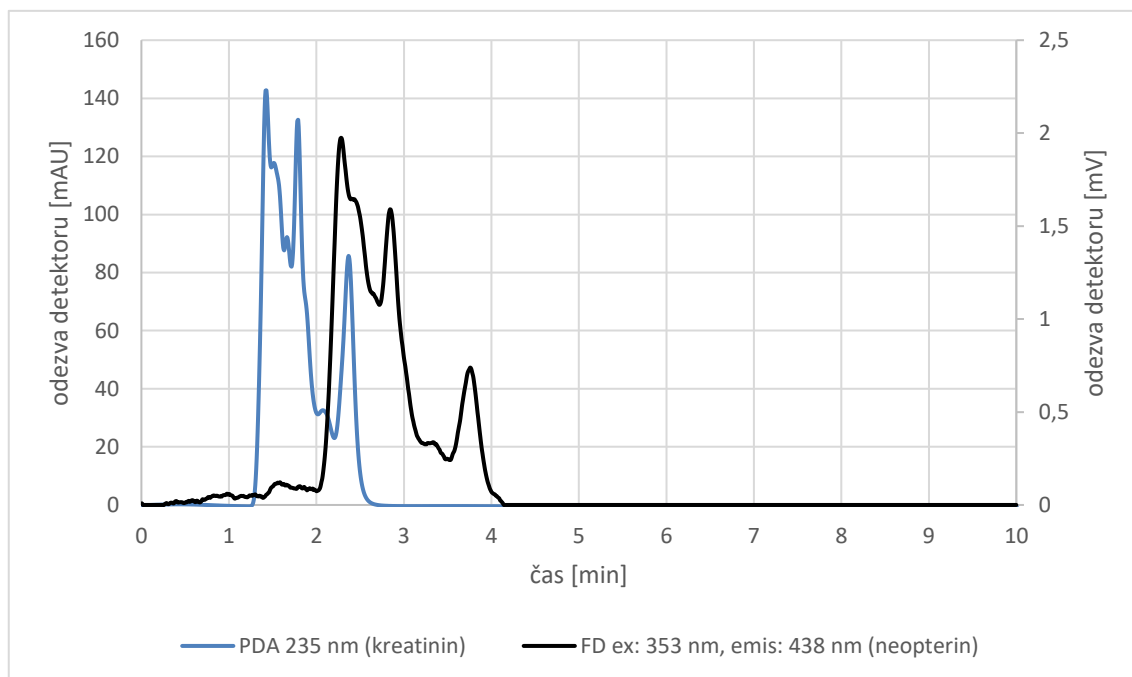

Obrázek 16: Chromatogram směsi standardů po analýze 30 vzorků, kolona Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 4 min: 0,8 ml/min, 4 – 10 min: 1 ml/min)

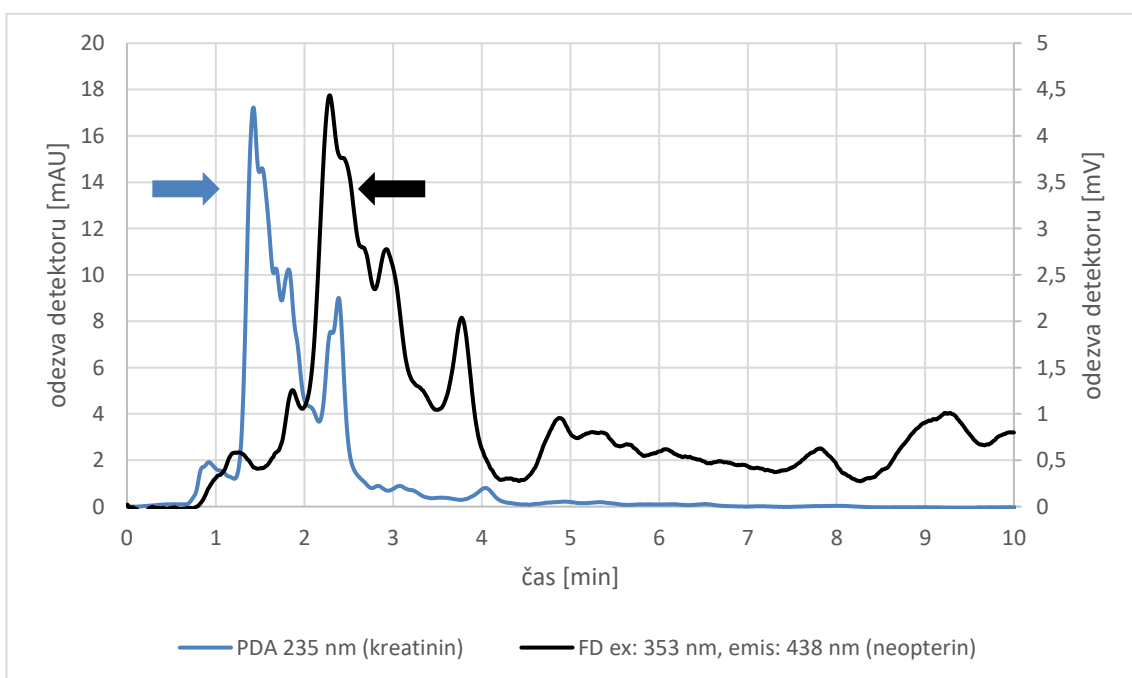

Obrázek 17: Chromatogram moči po analýze 30 vzorků, kolona Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 4 min: 0,8 ml/min, 4 – 10 min: 1 ml/min), píky analytů označeny šipkami

Po analýze 60 vzorků došlo ke ztrátě separačních vlastností kolony a tvar píků byl výrazně deformovaný, což je zobrazeno na obrázcích číslo 18 a 19.

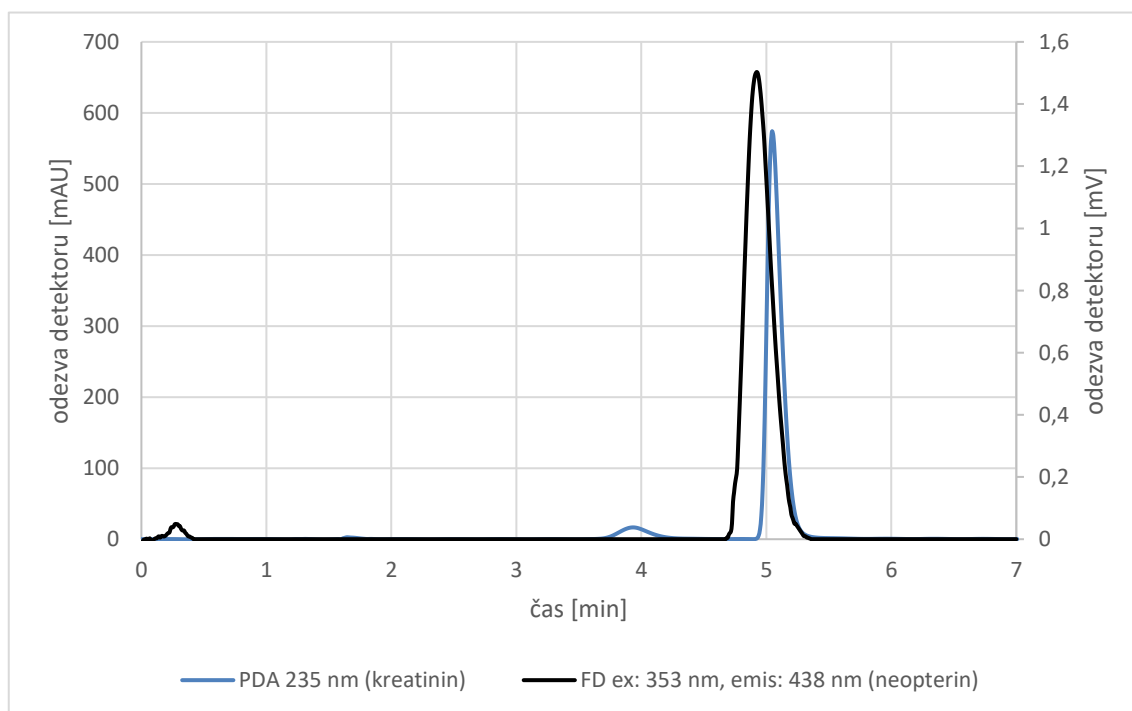
Obrázek 18: Chromatogram směsi standardů po analýze 60 vzorků, kolona Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 4 min: 0,8 ml/min, 4 – 10 min: 1 ml/min)

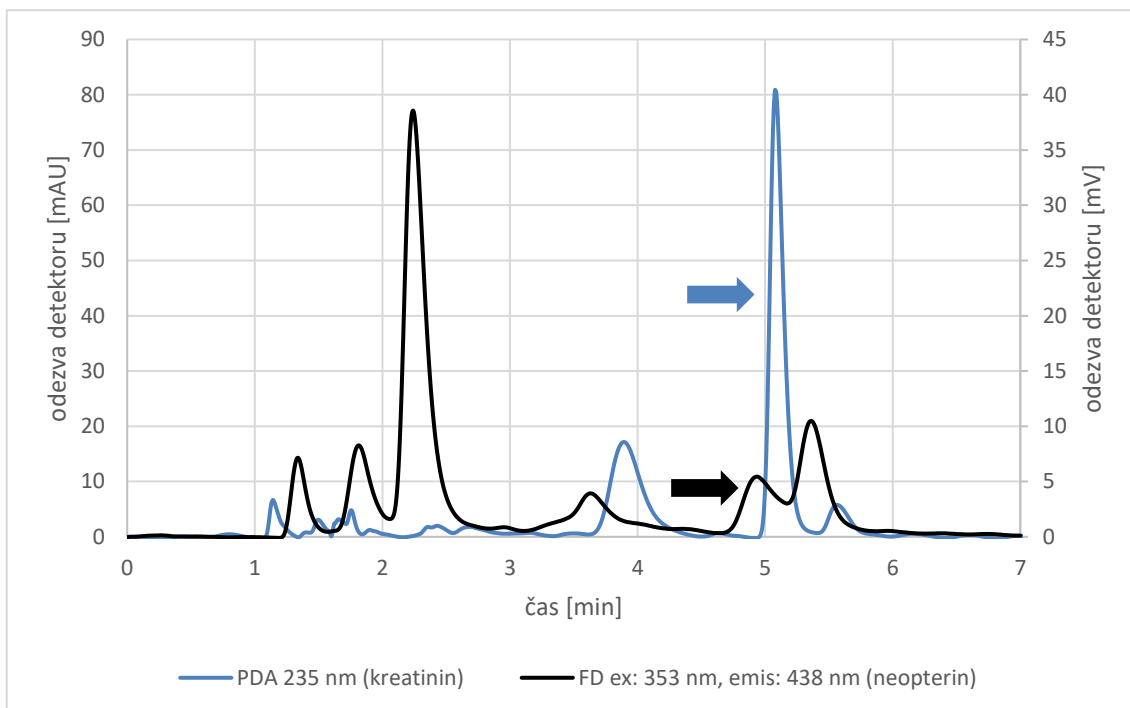
Obrázek 19: Chromatogram moči po analýze 60 vzorků, kolona Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 4 min: 0,8 ml/min, 4 – 10 min: 1 ml/min), píky analytů označeny šipkami

5.1.2 Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 µm

Stacionární fáze této kolony je tvořena silikagelovými povrchově porézními částicemi. Jedná se o kolonu využívající k separaci princip HILIC, proto bylo nutné změnit mobilní fázi oproti původní metodě. Dle informací uvedených v literatuře byla jako mobilní fáze vybrána směs acetonitrilu a octanu amonného o koncentraci $c = 10 \text{ mmol/l}$ v poměru 90:10. Na základě vlastností analytů bylo vybráno pH 6,0, při tomto pH ale nedošlo k uspokojivým výsledkům analýzy, problémem byla především šířka píků. Proto bylo pH mobilní fáze upraveno na hodnotu 4,0. Při využití této mobilní fáze byl již průběh analýzy směsi standardů uspokojivý a bylo přistoupeno k analýze moči. Vzorek moči nebyl ředěn fosfátovým pufrům jako u ostatních testovaných kolon, ale směsí acetonitrilu a octanu amonného o koncentraci $c = 10 \text{ mmol/l}$ v poměru 90:10. Při analýze moči ale nedošlo k dostatečnému oddělení píku neopterinu od přítomné nečistoty. Průtok mobilní fáze byl 0,5 ml/min. Retenční čas kreatininu ve směsi standardů byl 5,06 min. a ve vzorku moči 5,07 min. Retenční čas neopterinu byl ve směsi standardů 4,73 min. a ve vzorku moči 4,86 min. Doba analýzy byla 7 minut. Chromatogram směsi standardů je zobrazen na obrázku číslo 20, analýza moči na obrázku číslo 21.

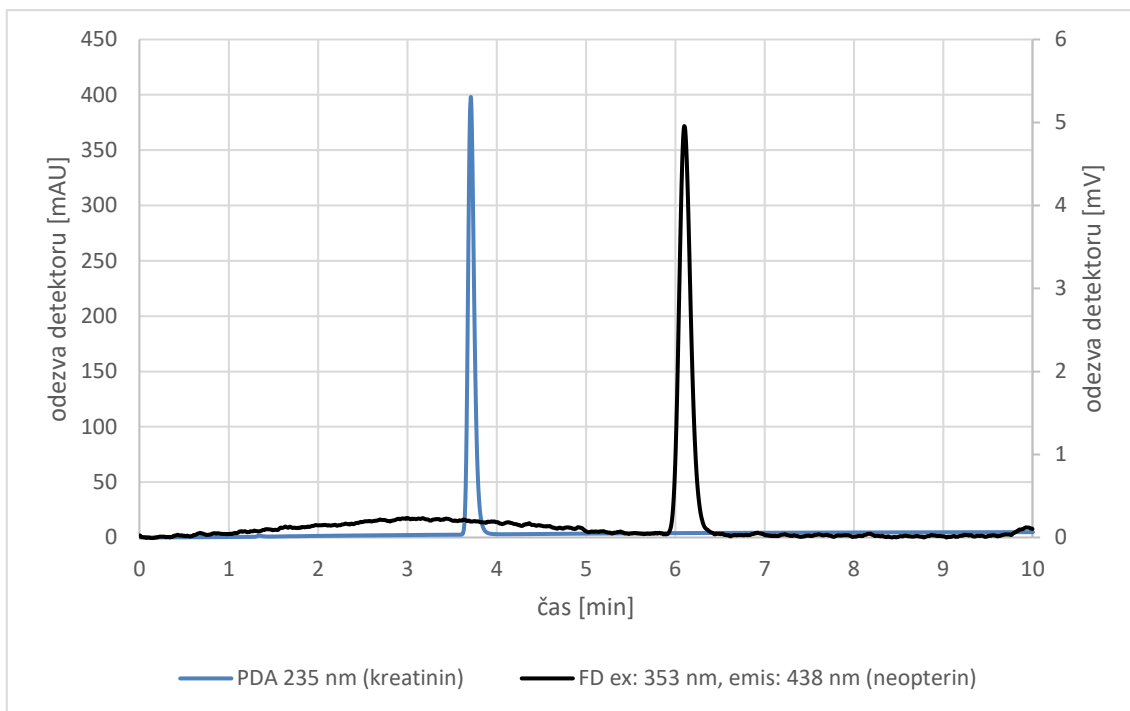
Obrázek 20: Chromatogram směsi standardů, kolona Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 µm, objem nástřiku 1 µl, (mobilní fáze: acetonitril, octan amonný o $c = 10 \text{ mmol/l}$, pH = 4,0 90:10, průtok 0,5 ml/min)

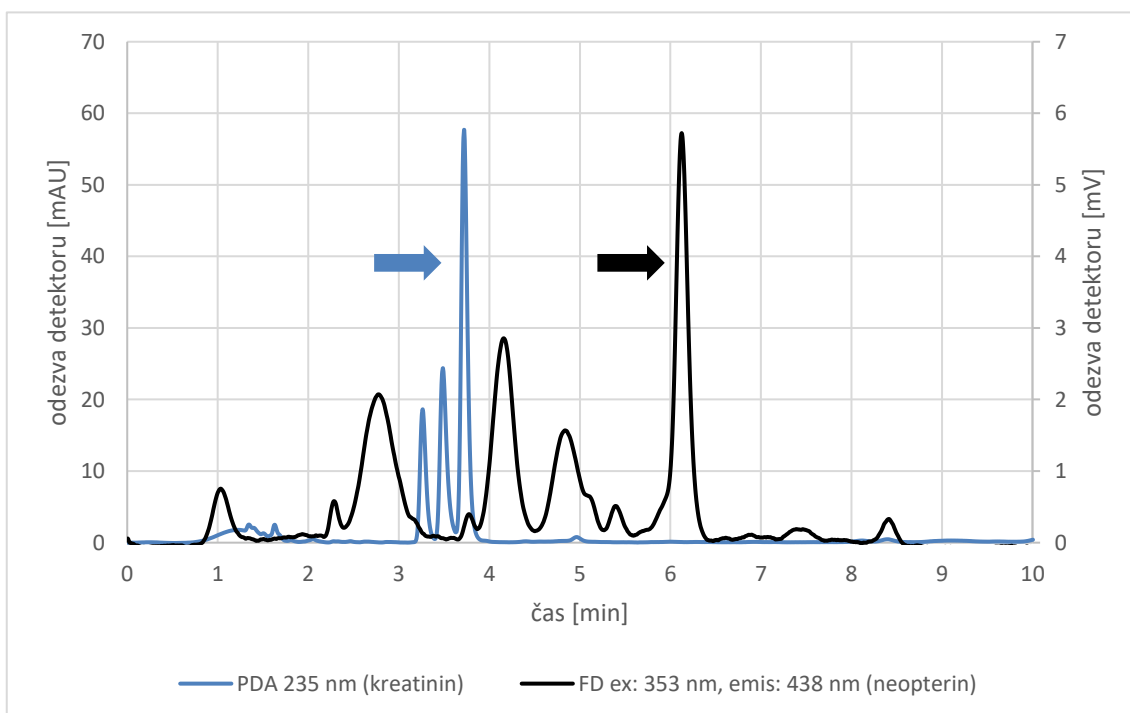
Obrázek 21: Chromatogram moči, kolona Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 μ m, objem nástřiku 1 μ l, (mobilní fáze: acetonitril, octan amonný o c = 10 mmol/l, pH = 4, 90:10, průtok 0,5 ml/min), píky analytů označeny šipkami

5.1.3 YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μ m

Stacionární fáze této kolony je tvořena částicemi z hybridního materiálu, které jsou modifikovány navázáním C_{18} řetězců. Díky tomu, že testovaná kolona využívá princip separace na RP stejně jako kolona, pro kterou byla původní metoda validována, bylo rozhodnuto o využití fosfátového pufru jako mobilní fáze. Bylo optimalizováno pH separace, kdy nejlepších separačních výsledků bylo dosaženo při pH 6,5. Hodnoty pH 4,5 ani pH 8,0 se neosvědčily. Stanovení bylo prováděno s pufrem o koncentraci $c = 15$ mmol/l, při této koncentraci bylo dosaženo uspokojivých výsledků jak při separaci směsi standardů, tak i při analýze moči. Chromatogramy jsou zobrazeny na obrázcích číslo 22 a 23. Průtok mobilní fáze byl 1 ml/min. Retenční čas kreatininu ve směsi standardů byl 3,71 min. a ve vzorku moči 3,74 min. Retenční čas neopterinu byl ve směsi standardů 6,10 min. a ve vzorku moči 6,19 min. Doba analýzy byla 10 minut.

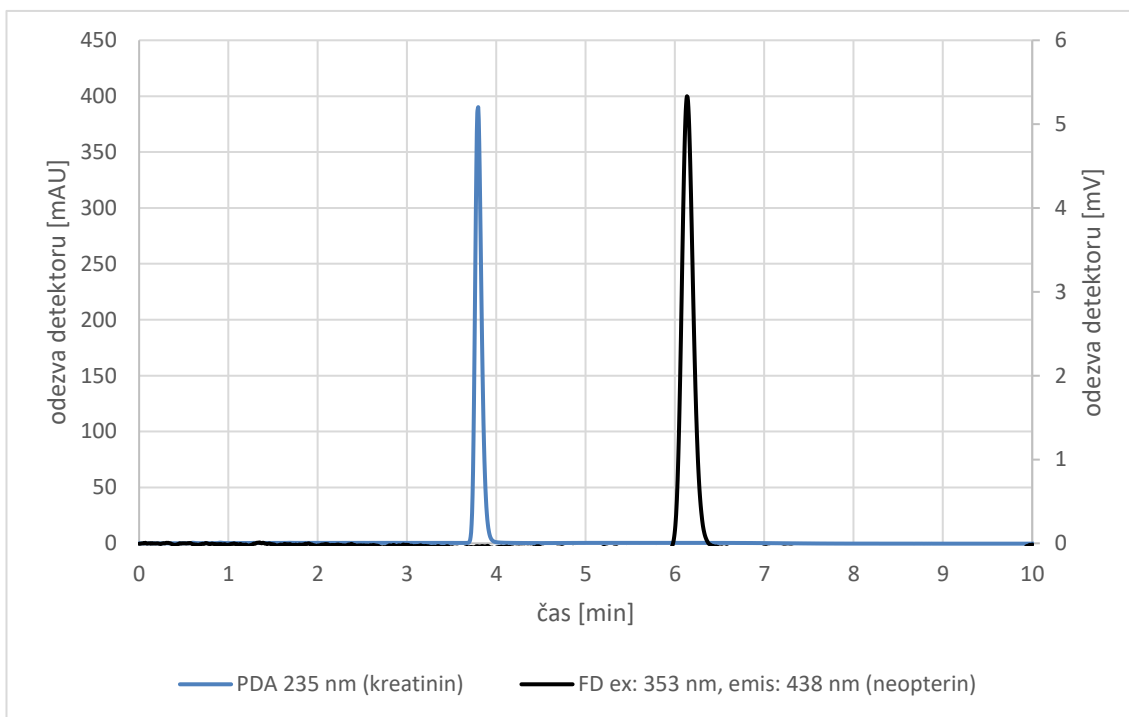

Obrázek 22: Chromatogram směsi standardů, kolona YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μ m, objem nástřiku 1 μ l, (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 15$ mmol/l, pH = 6,5, průtok 1 ml/min)

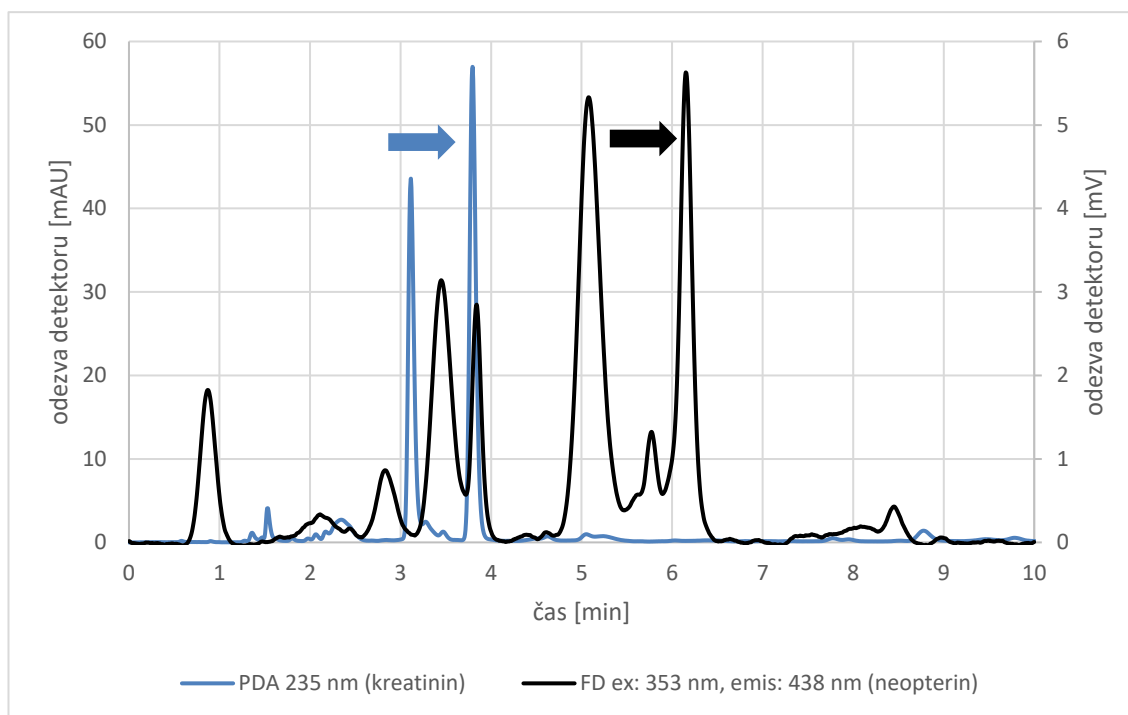

Obrázek 23: Chromatogram moči, kolona YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μ m, objem nástřiku 1 μ l, (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 15$ mmol/l, pH = 6,5, průtok 1 ml/min), píky analytů označeny šipkami

Následně bylo testováno snížení koncentrace pufru na $c = 5 \text{ mmol/l}$, pH zůstalo stejné: 6,5. Při této koncentraci došlo k získání uspokojivých výsledků při analýze směsi standardů, chromatogram je na obrázku číslo 24. Při analýze moči ale neopterin nebyl dostatečně separován od přítomné nečistoty, chromatogram je na obrázku číslo 25. Retenční čas kreatininu ve směsi standardů byl 3,79 min. a ve vzorku moči 3,76 min. Retenční čas neopterinu byl ve směsi standardů 6,14 min. a ve vzorku moči 6,16 min. Průtok mobilní fáze i doba analýzy zůstali stejné.

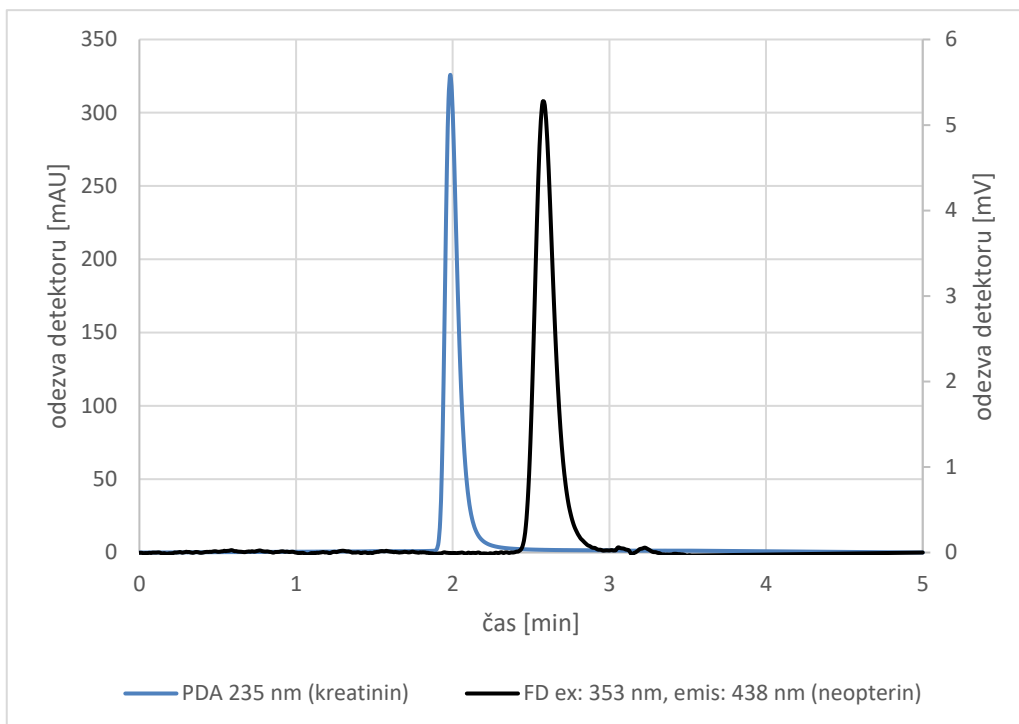
Obrázek 24: Chromatogram směsi standardů, kolona YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm , objem nástřiku 1 μl , (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 5 \text{ mmol/l}$, pH = 6,5, průtok 1 ml/min)

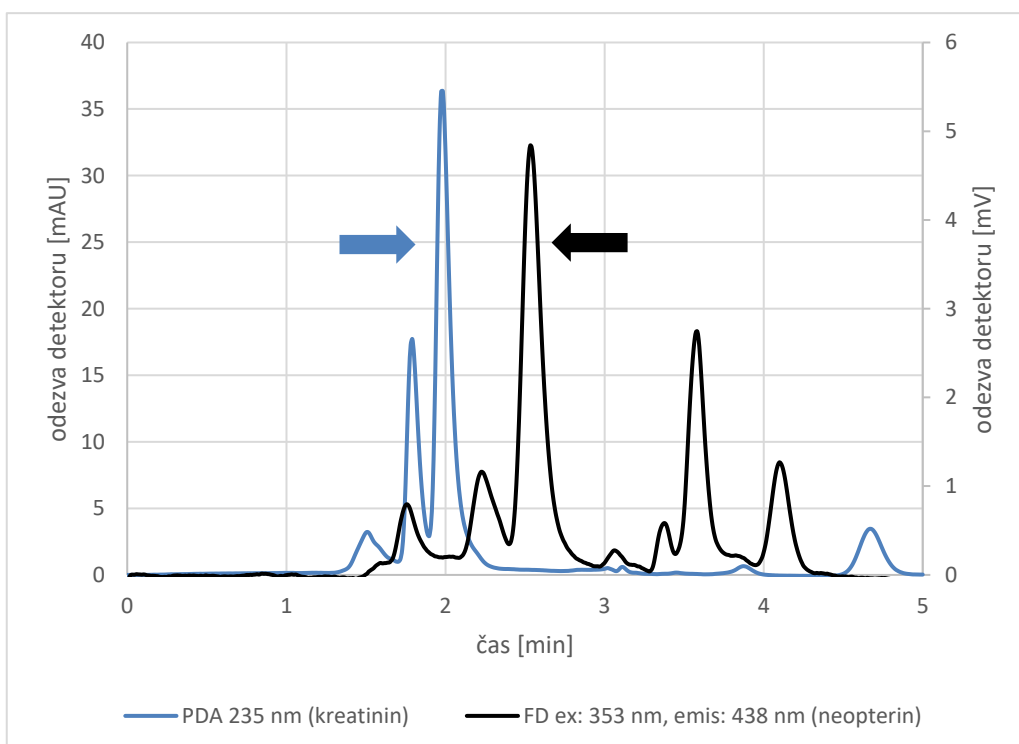
Obrázek 25: Chromatogram moči, kolona YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μ m, objem nástřiku 1 μ l, (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 5$ mmol/l, pH = 6,5, průtok 1 ml/min), píky analytů označeny šipkami

5.1.4 Spojené kolony Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm

Stacionární fáze těchto kolon se skládá ze silikagelového monolitu, který je modifikován navázáním C_{18} řetězců, volné silanolové skupiny jsou chráněny endcappingem. Takto spojené kolony byly do práce zahrnuty díky dobrým zkušenostem s jejich využitím pro stanovení neopterinu a kreatininu v séru v laboratoři ÚKBD FN HK [19]. Analýza byla prováděna se stejnou mobilní fází jako původní metoda, tedy s fosfátovým pufrům o koncentraci $c = 15$ mmol/l a pH 6,5. Poměrně dobrých výsledků bylo dosaženo při separaci směsi standardů, je zde ale patrné rozšíření píky neopterinu oproti ostatním kolonám. Chromatogram je na obrázku číslo 26. Při analýze moči nedošlo k úplnému oddělení píky kreatininu ani neopterinu od přítomné nečistoty, což je zobrazeno na obrázku číslo 27. Průtok mobilní fáze byl do 3. minuty 1 ml/min a od 3. minuty 3,5 ml/min. Retenční čas kreatininu ve směsi standardů byl 1,98 min. a ve vzorku moči 1,97 min. Retenční čas neopterinu byl ve směsi standardů 2,58 min. a ve vzorku moči 2,55 min. Doba analýzy byla 5 minut.

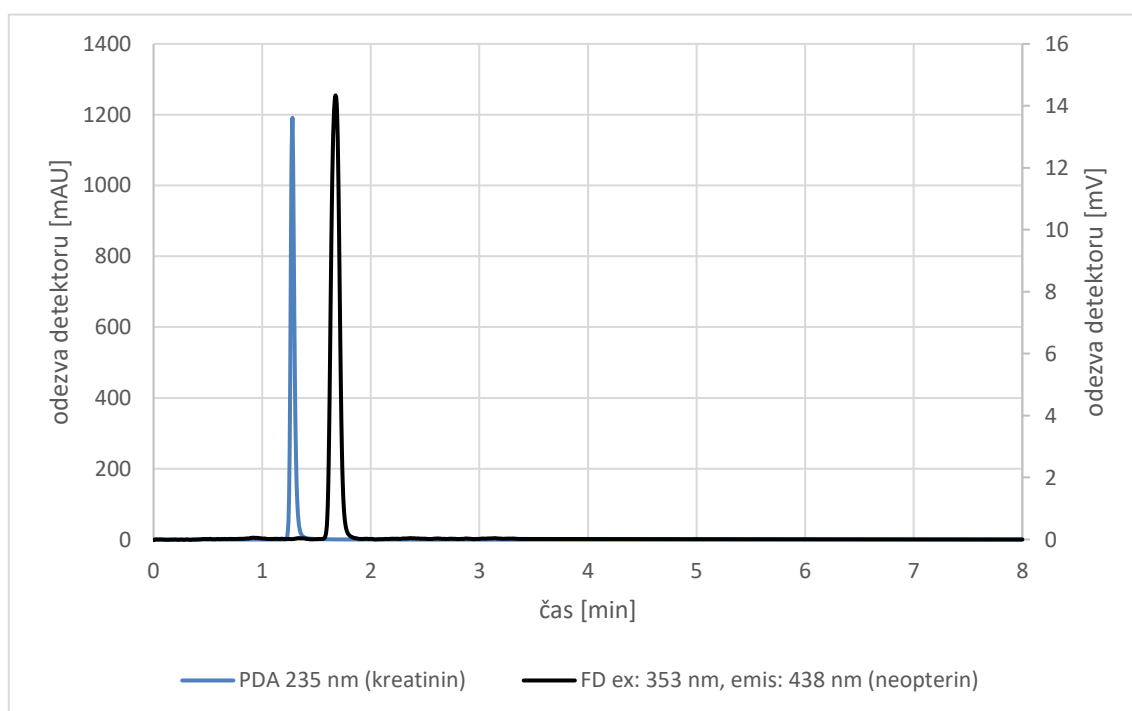
Obrázek 26: Chromatogram směsi standardů, spojené kolony Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm, objem nástřiku 1 μ l, (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 15$ mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 3 min: 1 ml/min, 3 – 5 min: 3,5 ml/min)

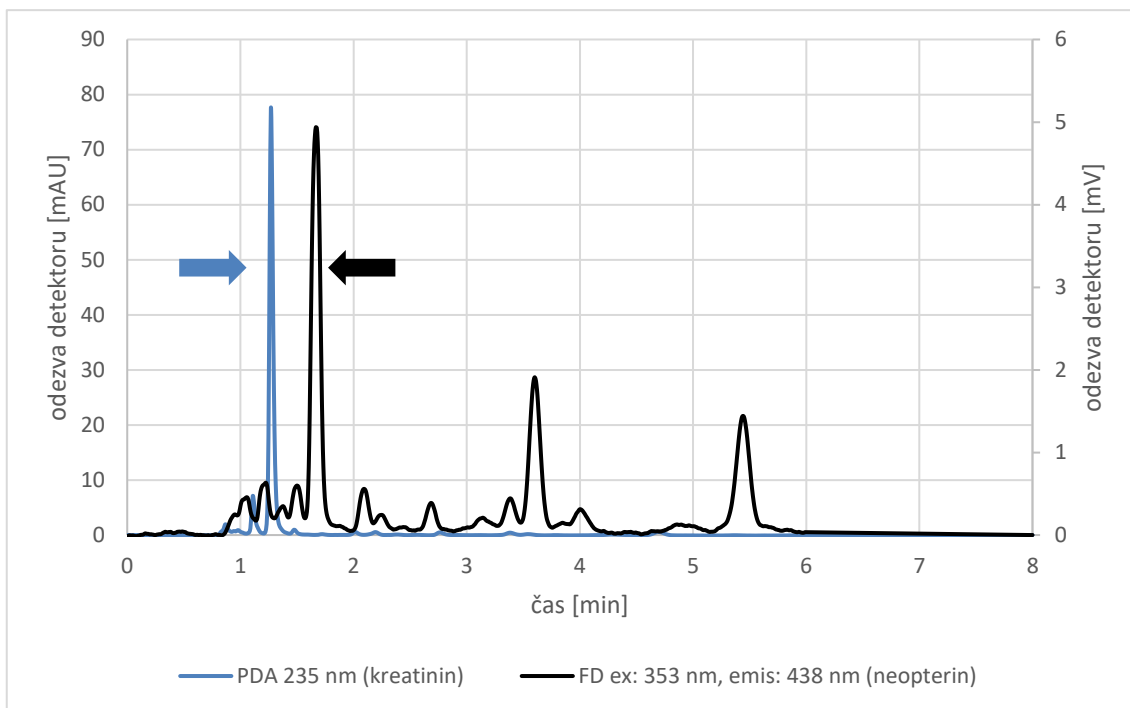
Obrázek 27: Chromatogram moči, spojené kolony Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm, objem nástřiku 1 μ l, (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 15$ mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 3 min: 1 ml/min, 3 – 5 min: 3,5 ml/min), píky analytů označeny šipkami

5.1.5 Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm

Stacionární fáze této kolony je stejně jako v předchozím případě tvořena silikagelovým monolitem, který je modifikován navázáním C_{18} řetězců, volné silanolové skupiny jsou chráněny endcappingem. Na rozdíl od předchozích kolon monolit obsahuje menší makropóry (1,15 μm oproti 2 μm). Do této práce byla kolona zařazena na základě publikované metody pro stanovení neopterinu a kreatininu v plodové vodě a v exsudátu z ran [10]. Analýza byla opět prováděna se stejnou mobilní fází jako původní metoda, tedy s fosfátovým pufrům o koncentraci $c = 15 \text{ mmol/l}$ a pH 6,5. Uspokojivých výsledků bylo dosaženo pouze při separaci směsi standardů, chromatogram je na obrázku číslo 28. Při analýze moči nedošlo k úplnému oddělení píku neopterinu od přítomné nečistoty, což je zobrazeno na obrázku číslo 29. Průtok mobilní fáze byl do 2. minuty 2,5 ml/min a od 2. minuty 3 ml/min. Retenční čas kreatininu ve směsi standardů byl 1,28 min. a ve vzorku moči 1,29 min. Retenční čas neopterinu byl ve směsi standardů 1,70 min. a ve vzorku moči 1,71 min. Doba analýzy byla 8 minut.

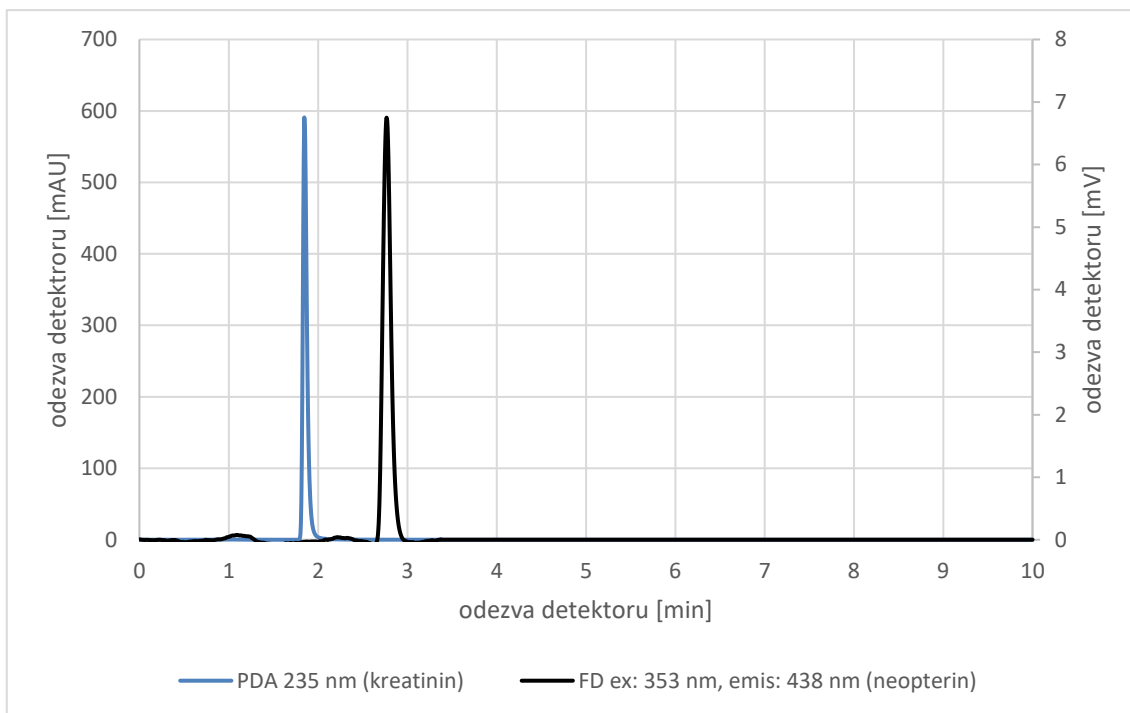
Obrázek 28: Chromatogram směsi standardů, kolona Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm, objem nástřiku 1 μl , (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 15 \text{ mmol/l}$, pH = 6,5, průtok 0 – 2 min: 2,5 ml/min, 2 – 8 min: 3 ml/min)

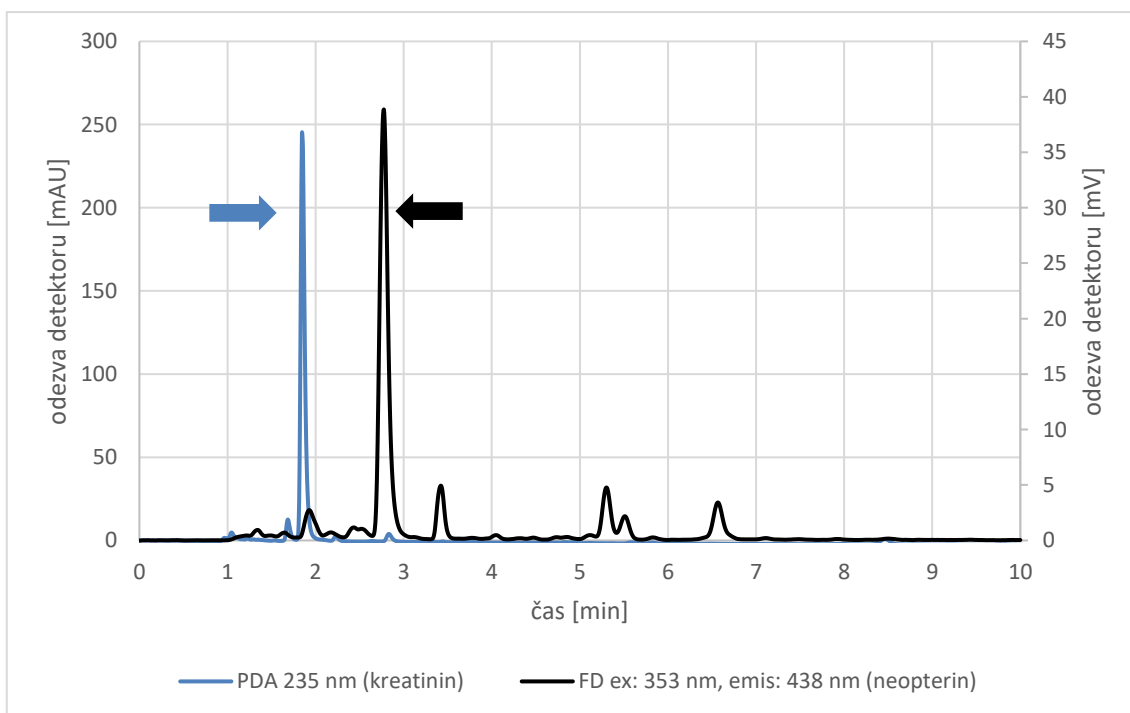
Obrázek 29: Chromatogram moči, kolona Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm, objem nástřiku 1 μ l, (mobilní fáze: fosfátový pufr o $c = 15$ mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 2 min: 2,5 ml/min, 2 – 8 min: 3 ml/min), píky analytů označeny šipkami

5.1.6 Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μ m

Stacionární fáze této kolony je tvořena silikagelovými povrchově porézními částicemi, které jsou modifikovány navázáním C₁₈ řetězců. Analýza byla opět prováděna se stejnou mobilní fází jako původní metoda, tedy s fosfátovým pufrům o koncentraci $c = 15$ mmol/l a pH 6,5. Uspokojivých výsledků bylo dosaženo jak při separaci směsi standardů, tak i při analýze moči, chromatogramy jsou zobrazeny na obrázcích číslo 30 a 31. Průtok mobilní fáze byl do 3. minuty 1 ml/min a od 3. minuty 1,5 ml/min. Retenční čas kreatininu ve směsi standardů byl 1,84 min. a ve vzorku moči také 1,84 min. Retenční čas neopterinu byl ve směsi standardů i ve vzorku moči 2,77 min. Doba analýzy byla 10 minut.

Obrázek 30: Chromatogram směsi standardů, kolona Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 3 min: 1 ml/min, 3 – 10 min: 1,5 ml/min)

Obrázek 31: Chromatogram moči, kolona Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μm, objem nástřiku 1 μl, (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5, průtok 0 – 3 min: 1 ml/min, 3 – 10 min: 1,5 ml/min), píky analytů označeny šipkami

5.1.7 Shrnutí

Na základě chromatogramů zobrazených na obrázcích číslo 14 – 31 se jako optimální pro stanovení neopterinu a kreatininu v moči jeví kolony YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 µm a Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 µm. U těchto kolon byly píky stanovovaných látek dostatečně ostré. Tyto kolony také zajistily dostatečné oddělení analytů od balastních látek přítomných v biologickém materiálu.

5.2 Výsledky hodnocených parametrů

Následující parametry byly zjišťovány u všech testovaných kolon. V tabulkách je vždy barevně označeno, zda výsledek odpovídá doporučeným hodnotám.

5.2.1 Opakovatelnost nástřiku

Testování bylo provedeno jak na směsi standardů, kde byla analýza opakována třikrát, tak i na vzorku moči, kde byla analýza provedena šestkrát. Vyhodnocení výsledků bylo provedeno v programu Excel za využití vzorce uvedeného v kapitole 4.7.1, ve stejné kapitole se také nachází doporučení, dle kterého byly hodnoceny výsledky v biologickém materiálu. Výsledky opakovatelnosti nástřiku pro jednotlivé kolony jsou uvedeny v tabulkách číslo 9 – 15.

Tabulka 9: Výsledky opakovatelnosti nástřiku s kolonou Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 µm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

	směs standardů				moč			
	neopterin		kreatinin		neopterin		kreatinin	
	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha
1	3,098	167194	1,884	3104071	3,106	24417	1,881	125423
2	3,101	165459	1,888	3117077	3,100	23489	1,881	121470
3	3,092	153302	1,887	3102441	3,135	23349	1,891	113624
4					3,130	23081	1,889	112107
5					3,126	23761	1,884	108070
6					3,126	24126	1,891	105843
průměr	3,097	161985	1,89	3110574	3,12	23703	1,89	114422
RSD [%]	0,15	4,67	0,11	0,26	0,45	2,11	0,25	6,66

Tabulka 10: Výsledky opakovatelnosti nástřiku s kolonou Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 µm (mobilní fáze: acetonitril, octan amonný o c = 10 mmol/l, pH = 4,0, 90:10)

	směs standardů				moč			
	neopterin		kreatinin		neopterin		kreatinin	
	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha
1	4,547	38624	5,068	4750843	4,755	101390	5,066	624160
2	4,919	35912	5,043	4774188	4,892	100985	5,079	618500
3	4,725	37821	5,058	4792407	4,953	93149	5,058	628391
4					4,931	92469	5,076	629403
5					4,931	90268	5,065	623321
6					4,914	92140	5,066	627902
průměr	4,730	37452	5,06	4762516	4,89	95067	5,07	625280
RSD [%]	3,93	3,72	0,25	0,44	1,42	5,09	0,15	0,66

Tabulka 11: Výsledky opakovatelnosti nástřiku s kolonou YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 µm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

	směs standardů				moč			
	neopterin		kreatinin		neopterin		kreatinin	
	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha
1	6,099	45837	3,705	1963541	6,187	10324	3,736	58450
2	6,102	45524	3,710	1976522	6,182	10477	3,732	58672
3	6,111	45372	3,711	1997020	6,189	10419	3,732	58610
4					6,194	10399	3,735	58780
5					6,192	10425	3,739	58248
6					6,196	10350	3,749	58381
průměr	6,104	45578	3,71	1970032	6,19	10399	3,74	58524
RSD [%]	0,10	0,52	0,09	0,86	0,08	0,53	0,16	0,34

Tabulka 12: Výsledky opakovatelnosti nástřiku s kolonou YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 µm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 5 mmol/l, pH = 6,5)

	směs standardů				moč			
	neopterin		kreatinin		neopterin		kreatinin	
	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha
1	6,142	49055	3,792	2046251	6,177	8020	3,762	54298
2	6,132	49576	3,788	2029928	6,165	8271	3,761	54266
3	6,140	49539	3,784	2040808	6,164	8307	3,758	54926
4					6,164	8200	3,757	54477
5					6,161	8044	3,753	54323
6					6,160	8074	3,755	54425
průměr	6,14	49390	3,79	2038090	6,17	8153	3,76	54453
RSD [%]	0,09	0,59	0,11	0,41	0,10	1,51	0,09	0,45

Tabulka 13: Výsledky opakovatelnosti nástřiku se spojenými kolonami Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

	směs standardů				moč			
	neopterin		kreatinin		neopterin		kreatinin	
	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha
1	2,575	47657	1,979	1999260	2,542	10312	1,959	70589
2	2,573	47532	1,974	1995132	2,545	9820	1,963	70569
3	2,576	47621	1,986	1968747	2,543	10044	1,961	71471
4					2,549	10487	1,966	70083
5					2,543	9751	1,960	69288
6					2,544	10503	1,961	69660
průměr	2,575	47603	1,98	1997196	2,54	10153	1,96	70277
RSD [%]	0,06	0,14	0,30	0,83	0,10	3,25	0,13	1,10

Tabulka 14: Výsledky opakovatelnosti nástřiku s kolonou Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

	směs standardů				moč			
	neopterin		kreatinin		neopterin		kreatinin	
	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha
1	1,691	17562	1,286	2987044	1,713	3532	1,287	23078
2	1,715	18959	1,272	2988627	1,710	3426	1,288	22754
3	1,705	16479	1,274	2904867	1,708	3539	1,291	22683
4					1,710	3436	1,287	22847
5					1,708	3480	1,288	22766
6					1,708	3449	1,282	22878
průměr	1,704	17667	1,28	2987836	1,71	3477	1,29	22834
RSD [%]	0,71	7,04	0,59	1,60	0,12	1,41	0,23	0,61

Tabulka 15: Výsledky opakovatelnosti nástřiku s kolonou Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

	směs standardů				moč			
	neopterin		kreatinin		neopterin		kreatinin	
	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha	t _R [min]	plocha
1	2,765	44264	1,844	1954713	2,769	255287	1,834	811441
2	2,771	44562	1,838	1971232	2,767	248011	1,834	805180
3	2,769	44336	1,840	1969716	2,767	241932	1,836	798703
4					2,768	235576	1,839	801420
5					2,767	232144	1,841	799435
6					2,767	230792	1,838	797082
průměr	2,768	44387	1,84	1962973	2,77	240624	1,84	802210
RSD [%]	0,11	0,35	0,17	0,47	0,03	4,01	0,15	0,66

5.2.2 Rozlišení

Testování bylo provedeno na vzorku moči a bylo šestkrát opakováno, výsledná hodnota byla zprůměrována. Výsledky byly získány z ovládacího systému LC Solution a hodnoceny dle doporučení, které je uvedené v kapitole 4.7.2. Výsledky rozlišení píků pro jednotlivé kolony jsou uvedeny v tabulkách číslo 16 – 22.

Tabulka 16: Výsledky rozlišení kolony Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

moč		1	2	3	4	5	6	průměr
	neopterin	2,836	2,592	2,642	2,819	2,958	2,975	2,80
kreatinin	1,081	1,025	0,935	0,949	0,995	0,911	0,98	

Tabulka 17: Výsledky rozlišení kolony Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 μm (mobilní fáze: acetonitril, octan amonný o c = 10 mmol/l, pH = 4,0, 90:10)

moč		1	2	3	4	5	6	průměr
	neopterin	0,806	0,883	0,859	0,900	0,803	0,809	0,84
kreatinin	1,888	1,861	1,794	1,789	1,853	1,787	1,83	

Tabulka 18: Výsledky rozlišení kolony YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

moč		1	2	3	4	5	6	průměr
	neopterin	1,472	1,428	1,464	1,449	1,468	1,440	1,45
kreatinin	2,025	2,056	2,067	2,075	2,084	2,135	2,07	

Tabulka 19: Výsledky rozlišení kolony YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 5 mmol/l, pH = 6,5)

moč		1	2	3	4	5	6	průměr
	neopterin	1,486	1,503	1,479	1,517	1,476	1,447	1,48
kreatinin	2,805	2,795	2,831	2,804	2,796	2,790	2,80	

Tabulka 20: Výsledky rozlišení spojených kolon Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

moč		1	2	3	4	5	6	průměr
	neopterin	1,032	1,131	0,611	0,847	0,839	0,671	0,86
kreatinin	1,110	1,096	1,131	1,121	1,138	1,138	1,12	

Tabulka 21: Výsledky rozlišení kolony Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,243	1,206	1,178	1,255	1,184	1,250	1,22
	kreatinin	2,108	2,104	2,147	2,109	2,134	2,048	2,11

Tabulka 22: Výsledky rozlišení kolony Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,564	1,567	1,62	1,602	1,507	1,642	1,58
	kreatinin	1,703	1,722	1,666	1,676	1,675	1,666	1,68

5.2.3 Symetrie píků

Testování bylo provedeno na vzorku moči a bylo šestkrát opakováno, výsledná hodnota byla zprůměrována. Výsledky byly získány z ovládacího systému LC Solution a hodnoceny dle doporučení Českého lékopisu, které je uvedené v kapitole 4.7.3. Výsledky symetrie píků pro jednotlivé kolony jsou uvedeny v tabulkách číslo 23 – 29.

Tabulka 23: Výsledky faktoru symetrie kolony Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,323	1,323	1,178	1,153	1,084	1,320	1,2
	kreatinin	1,436	1,424	1,396	1,388	1,331	1,360	1,4

Tabulka 24: Výsledky faktoru symetrie kolony Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 μm (mobilní fáze: acetonitril, octan amonný o c = 10 mmol/l, pH = 4,0, 90:10)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,379	1,158	0,944	1,079	1,000	1,114	1,1
	kreatinin	1,481	1,492	1,493	1,521	1,485	1,531	1,5

Tabulka 25: Výsledky faktoru symetrie kolony YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 µm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,131	1,112	1,141	1,189	1,161	1,185	1,2
	kreatinin	1,242	1,250	1,256	1,282	1,315	1,317	1,3

Tabulka 26: Výsledky faktoru symetrie kolony YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 µm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 5 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,100	1,166	1,133	1,219	1,195	1,258	1,2
	kreatinin	1,352	1,354	1,353	1,351	1,357	1,353	1,4

Tabulka 27: Výsledky faktoru symetrie spojených kolon Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,337	1,267	1,393	1,398	1,386	1,407	1,3
	kreatinin	1,781	1,788	1,792	1,802	1,780	1,785	1,8

Tabulka 28: Výsledky faktoru symetrie kolony Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,100	1,078	1,075	1,090	1,112	1,091	1,1
	kreatinin	1,428	1,424	1,432	1,467	1,467	1,488	1,5

Tabulka 29: Výsledky faktoru symetrie kolony Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 µm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

		1	2	3	4	5	6	průměr
moč	neopterin	1,325	1,316	1,315	1,317	1,325	1,324	1,3
	kreatinin	1,641	1,604	1,592	1,642	1,621	1,607	1,6

5.2.4 Účinnost kolony

Testování N bylo provedeno na směsi standardů a bylo třikrát opakováno, výsledná hodnota byla zprůměrována. Výsledky byly získány z ovládacího systému LC Solution a hodnoceny dle doporučení FDA, které je uvedené v kapitole 4.7.4, ve stejné kapitole je také uvedený vzorec, podle kterého bylo vypočteno HETP. Výsledky účinnosti kolon jsou uvedeny v tabulkách číslo 30 – 36.

Tabulka 30: Výsledky účinnosti kolony Gemini C₁₈, 150 x 3,0 mm, 5 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

směs standardů		1	2	3	průměr N	HETP [μm]
	neopterin	1598	1783	2664	2015	45
kreatinin	3448	3263	3289	3333	74	

Tabulka 31: Výsledky účinnosti kolony Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 μm (mobilní fáze: acetonitril, octan amonný o c = 10 mmol/l, pH = 4,0, 90:10)

směs standardů		1	2	3	průměr N	HETP [μm]
	neopterin	1339	1722	1489	1517	99
kreatinin	7946	7378	7581	7635	20	

Tabulka 32: Výsledky účinnosti kolony YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

směs standardů		1	2	3	průměr N	HETP [μm]
	neopterin	9323	9398	8898	9206	16
kreatinin	10253	10135	10181	10190	15	

Tabulka 33: Výsledky účinnosti kolony YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 5 mmol/l, pH = 6,5)

směs standardů		1	2	3	průměr N	HETP [μm]
	neopterin	9799	9669	9827	9765	15
kreatinin	9705	9838	9793	9779	15	

Tabulka 34: Výsledky účinnosti spojených kolon Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

směs standardů		1	2	3	průměr N	HETP [μm]
	neopterin		1856	1872	1850	1859
kreatinin		2077	2170	2195	2147	70

Tabulka 35: Výsledky účinnosti kolony Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

směs standardů		1	2	3	průměr N	HETP [μm]
	neopterin		2062	1966	2033	2020
kreatinin		4820	4323	4372	4505	49

Tabulka 36: Výsledky účinnosti kolony Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μm (mobilní fáze: fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5)

směs standardů		1	2	3	průměr N	HETP [μm]
	neopterin		3751	3754	3756	3754
kreatinin		5538	5368	5461	5455	27

5.2.5 Shrnutí

V tabulce číslo 37 je přehledně shrnuto, jak jednotlivé kolony ve zjišťovaných parametrech vyhověly doporučením. Dle výsledků lze říct, že pro stanovení neopterinu a kreatininu v moči není příliš vhodná metoda HILIC. Při jejím využití bylo dosaženo nedostatečných hodnot opakovatelnosti stanovení neopterinu jak ve směsi standardů, tak i ve vzorku moči. Také separační účinnost kolony a rozlišení píku bylo pro neopterin nízké.

Z kolon YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm a Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μm , které se na základě vzhledu chromatogramů a tvaru píků jeví pro stanovení neopterinu a kreatininu v moči jako nevhodnější byla vybrána kolona YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm . Tato kolona vyhověla v nejvíce testovaných parametrech. Jediným z hodnocených parametrů, kde kolona nevyhověla doporučením je rozlišení píku neopterinu ve vzorku moči. Kolona Kinetex Polar C₁₈, 100 x 4,6 mm, 2,6 μm nevyhověla doporučením v opakovatelnosti plochy píku neopterinu v moči a ve faktoru symetrie píku kreatininu v moči.

Tabulka 37: Shrnutí hodnocených parametrů testovaných kolon

kolona	mobilní fáze	látka	opakovatelnost nástřiku RSD [%]				rozlišení R _s	faktor symetrie A _s	účinnost N
			směs standardů		moč		moč	moč	směs standardů
			t _R	plocha	t _R	plocha			
Gemini C ₁₈ , 150 x 3,0 mm, 5 μm	fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5	neopterin	0,15	4,67	0,45	2,11	2,80	1,2	2015
		kreatinin	0,11	0,26	0,25	6,66	0,98	1,4	3333
Kinetex HILIC, 150 x 3,0 mm, 2,6 μm	acetonitril, octan amonný o c = 10 mmol/l, pH = 4,0, 90:10	neopterin	3,93	3,72	1,42	5,09	0,84	1,1	1517
		kreatinin	0,25	0,44	0,15	0,66	1,83	1,5	7635
YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm	fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5	neopterin	0,10	0,52	0,08	0,53	1,45	1,2	9206
		kreatinin	0,09	0,86	0,16	0,34	2,07	1,3	10190
	fosfátový pufr o c = 5 mmol/l, pH = 6,5	neopterin	0,09	0,59	0,10	1,51	1,48	1,2	9765
		kreatinin	0,11	0,41	0,09	0,45	2,80	1,4	9778
Chromolith RP-18e, 50 x 4,6 mm a 100 x 3,0 mm	fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5	neopterin	0,06	0,14	0,10	3,25	0,86	1,3	1859
		kreatinin	0,30	0,83	0,13	1,10	1,12	1,8	2147
Chromolith HighResolution RP-18e, 100 x 4,6 mm	fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5	neopterin	0,71	7,04	0,12	1,41	1,22	1,1	2020
		kreatinin	0,59	1,60	0,23	0,61	2,11	1,5	4505
Kinetex Polar C ₁₈ , 100 x 4,6 mm, 2,6 μm	fosfátový pufr o c = 15 mmol/l, pH = 6,5	neopterin	0,11	0,35	0,03	4,01	1,58	1,3	3754
		kreatinin	0,17	0,47	0,15	0,66	1,68	1,6	5455

6. ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo doporučit chromatografickou kolonu, která bude schopna spolehlivě zajistit stanovení neopterinu a kreatininu v moči pro klinickou praxi. V práci byly zhodnoceny a porovnány vlastnosti šesti kolon. Hodnocení bylo prováděno na základě následujících parametrů: opakovatelnost nástřiku, rozlišení, symetrie píků a účinnost kolony. Tyto parametry byly hodnoceny dle doporučení FDA nebo Českého lékopisu. Žádná z testovaných kolon nevyhověla ve všech parametrech doporučením.

Jako nejvhodnější byla vybrána kolona YMC Triart C-18, 150 x 4,6 mm, 3 μm s mobilní fází tvořenou fosfátovým pufrům o koncentraci $c = 15 \text{ mmol/l}$ a pH 6,5. Tato kolona zajistila spolehlivou analýzu neopterinu a kreatininu jak ve směsi standardů, tak i ve vzorku moči. Jediným z hodnocených parametrů, kde kolona nevyhověla doporučením je rozlišení píku neopterinu ve vzorku moči. Zjištěná hodnota ale nevyhověla doporučení pouze o pět setin. Následnou další optimalizací analýzy by bylo možné tyto nevýhody odstranit. Optimalizace a validace metody již nebyla součástí zadání této práce.

U vybrané kolony bylo také zjišťováno, zda po provedení analýzy většího množství vzorku nedochází ke ztrátě separační účinnosti. Separace směsi standardů po provedení analýzy 30 a 60 vzorků prokázala, že separační účinnost s rostoucím počtem analýz neklesá.

7. POUŽITÁ LITERATURA

- [1] H. WACHTER, D. FUCHS, A. HAUSEN, et al. *Neopterin: Biochemistry - Methods - Clinical Application*. Berlin: de Gruyter, 1992. ISBN 978-3-11-011790-5
- [2] 2-Amino-6-(1,2,3-trihydroxypropyl)-4(3H)-pteridinone. *PubChem.com* [online]. [cit. 17. 3. 2020]. Dostupné z: <https://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/compound/neopterin>
- [3] Ł. MICHALAK, M. BULSKA, K. STRZĄBAŁA, et al. Neopterin as a marker of cellular immunological response. *Postepy Hig. Med. Dosw.*, 71 (2017), 727-736. doi: 10.5604/01.3001.0010.3851
- [4] S. CHUANG, H. BOEING, S. E. VOLLSET, et al. Cellular immune activity biomarker neopterin is associated hyperlipidemia: results from a large population-based study. *Immun. Ageing*, 13 (2016). doi: 10.1186/s12979-016-0059-y
- [5] Neopterin ELISA. *Ibl-international.com* [online]. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.ibl-international.com/en/neopterin>
- [6] D. SOLICHOVÁ, B. MELICHAR, M. KLEJNA, et al. Stanovení neopterinu v moči u geriatrických pacientů. *Čes. Ger. Rev.*, 1 (2003), 32-38.
- [7] A. HAMMERER-LERCHER, C. MOSER, V. LEICHTFRIED, et al. Comparison of a commercial urinary neopterin radioimmunoassay with high performance liquid chromatography. *Clin. Chem. Lab. Med.*, 50 (2012), 1075-1078. doi: 10.1515/cclm-2011-0861
- [8] X. XIONG, Y. ZHANG, W. ZHANG. Simultaneous determination of twelve polar pteridines including dihydro – and tetrahydropteridine in human urine by hydrophilic interaction liquid chromatography with tandem mass spectrometry. *Biomed. Chromatogr.*, 32 (2018), e4244. doi: 10.1002/bmc.4244
- [9] C. BURTON, H. SHI, Y. MA. Development of a high-performance liquid chromatography – Tandem mass spectrometry urinary pterinomics workflow. *Anal. Chim. Acta.*, 927 (2016), 72-81. doi: 10.1016/j.aca.2016.05.005

- [10] L. KUJOVSKÁ KRČMOVÁ, B. ČERVINKOVÁ, D. SOLICHOVÁ, et al. Fast and sensitive HPLC method for the determination of neopterin, kynurenine and tryptophan in amniotic fluid, malignant effusions and wound exudates. *Bioanalysis*, 7 (2015), 2751-2762. doi: 10.4155/bio.15.175
- [11] E. MARTÍN TORNERO, I. DURÁN MERÁS, A. ESPINOSA-MANSILLA. HPLC determination of serum pteridine pattern as biomarkers. *Talanta*, 128 (2014), 319-326. doi: 10.1016/j.talanta.2014.04.052
- [12] H. TOMŠÍKOVÁ, P. SOLICH, L. NOVÁKOVÁ. Sample preparation and UHPLC-FD analysis of pteridines in human urine. *J. Pharm. Biomed. Anal.*, 95 (2014), 265-272. doi: 10.1016/j.jpba.2014.03.012
- [13] P. GUIBAL, N. LÉVÊQUE, D. DOUMMAR, et al. Simultaneous Determination of All Forms of Biopterin and Neopterin in Cerebrospinal Fluid. *ACS Chem. Neurosci.*, 5 (2014), 533-541. doi: 10.1021/cn4001928
- [14] P. KOŚLIŃSKI, P. JARZEMSKI, M. J. MARKUSZEWSKI, et al. Determination of pterins in urine by HPLC with UV and fluorescent detection using different types of chromatographic stationary phases (HILIC, RP C₈, RP C₁₈). *J. Pharm. Biomed. Anal.*, 91 (2014), 37-45. doi: 10.1016/j.jpba.2013.12.012
- [15] C. BURTON, H. SHI, Y. MA. Simultaneous Detection of Six Urinary Pteridines and Creatinine by High-Performance Liquid Chromatography-Tandem Mass Spectrometry for Clinical Breast Cancer Detection. *Anal. Chem.*, 85 (2013), 11137-11145. doi: 10.1021/ac403124a
- [16] A. JIMÉNEZ GIRÓN, E. MARTÍN-TORNERO, M. C. HURTADO-SÁNCHEZ, et al. A simple HPLC-ESI-MS method for the direct determination of ten pteridinic biomarkers in human urine. *Talanta*, 101 (2012), 465-472. doi: 10.1016/j.talanta.2012.09.061
- [17] A. M. DE LLANOS, A. ESPINOSA-MANSILLA, F. CAÑADA-CAÑADA, et al. Separation and determination of 11 marker pteridines in human urine by liquid chromatography and fluorimetric detection. *J. Sep. Sci.*, 34 (2011), 1283-1292. doi: 10.1002/jssc.201000900
- [18] G. ALLEGRI, H. J. B. COSTA NETTO, L. N. L. FERREIRA GOMES, et al. Determination of six pterins in urine by LC-MS/MS. *Bioanalysis*, 4 (2012), 1739-1746. doi: 10.4155/bio.12.131

- [19] L. KRČMOVÁ, D. SOLICHOVÁ, B. MELICHAR, et al. Determination of neopterin, kynurenine, tryptophan and creatinine in human serum by high throughput HPLC. *Talanta*, 85 (2011), 1466-1471. doi: 10.1016/j.talanta.2011.06.027
- [20] M. J. CULZONI, A. MANCHA DE LLANOS, M. M. DE ZAN, et al. Enhanced MCR-ALS modeling of HPLC with fast scan fluorimetric detection second-order data for quantitation of metabolic disorder marker pteridines in urine. *Talanta*, 85 (2011), 2368-2374. doi: 10.1016/j.talanta.2011.07.086
- [21] Neopterin ELISA. *Alpco.com* [online]. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.alpco.com/store/neopterin-elisa.html>
- [22] Neopterin RIA. *Alpco.com* [online]. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.alpco.com/store/neopterin-ria.html>
- [23] Neopterin ELISA kit (Human). *Avivasysbio.com* [online]. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.avivasysbio.com/neopterin-elisa-kit-human-okwb10530.html>
- [24] Neopterin ELISA. *Demeditec.com* [online]. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.demeditec.com/en/products/neopterin-elisa-de59321>
- [25] Human Neopterin ELISA Kit. *Bt-laboratory.com* [online]. [cit. 31. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.bt-laboratory.com/product/human-neopterin-elisa-kit/>
- [26] Creatinine. *PubChem.com* [online]. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <https://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/compound/Creatinine>
- [27] K. KASHANI, M. H. ROSNER, M. OSTERMANN. Creatinine: From physiology to clinical application. *Eur. J. Intern. Med.*, 72 (2020), 9-14. doi: 10.1016/j.ejim.2019.10.025
- [28] Metoda – Kreatinin. *ukbd.fnhk.cz* [online]. [cit. 24. 3. 2020]. Dostupné z: <http://ukbd.fnhk.cz/metoda-kreatinin.html>
- [29] M. BERÁNEK, M. TICHÝ, J. CERMÁN, et al. *Vybrané kapitoly z klinické biochemie: pro studijní program Zdravotnická bioanalýtika*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2186-9

- [30] R. A. MCPHERSON, M. R. PINCUS. *Henry's Clinical Diagnosis and Management by Laboratory Methods*. 23rd Edition. St. Louis: Elsevier, 2017. ISBN 978-0-323-29568-0
- [31] B. FRIEDECKÝ, T. ZIMA, P. SEDLÁK. Stanovisko ČSKB k současnému stavu standardizace stanovení kreatininu v séru/plazmě. *Kl. Biochem. Metab.*, 20 (2012), 45-46.
- [32] J. F. MOORE, J. D. SHARER. Methods for Quantitative Creatinine Determination. *Curr. Protoc. Hum. Genet.*, 93 (2017), A.30.1-A.30.7. doi: 10.1002/cphg.38
- [33] Creatinine Urinary Detection Kit. *Thermofisher.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.thermofisher.com/order/catalog/product/EIACUN?SID=srch-srp-EIACUN#/EIACUN?SID=srch-srp-EIACUN>
- [34] Creatinine Parameter Assay Kit. *Rndsystems.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.rndsystems.com/products/creatinine-parameter-assay-kit_kge005
- [35] Creatinine Assay Kit. *Abcam.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.abcam.com/creatinine-assay-kit-colorimetric-ab204537.html>
- [36] Creatinine Assay Kit. *Bioassaysys.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.bioassaysys.com/Creatinine-Assay-Kit.html>
- [37] Creatinine Serum Detection Kit. *Arborassays.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.arborassays.com/product/kb02-h-serum-creatinine-detection-kit/>
- [38] Creatinine (enzymatic). *Biovendor.cz* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.biovendor.cz/creatinine-enzymatic-/p91.981896/>
- [39] Creatinine Assay Kit. *Sigmaaldrich.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.sigmaaldrich.com/catalog/product/sigma/mak080?lang=en&ion=CZ>
- [40] Creatinine Assay Kit (Enzymatic). *Crystalchem.com* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.crystalchem.com/creatinine-assay-kit.html>
- [41] Creatinine Assay Kit. *Abcam.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.abcam.com/creatinine-assay-kit-ab65340.html>

- [42] Creatinine (Cr) Colorimetric Assay Kit (Sarcosine Oxidase Method). *Elabscience.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: [https://www.elabscience.com/p-creatinine_\(cr\)_colorimetric_assay_kit_\(sarcosine_oxidase_method\)-40470.html](https://www.elabscience.com/p-creatinine_(cr)_colorimetric_assay_kit_(sarcosine_oxidase_method)-40470.html)
- [43] Creatinine Assay Kit (Colorimetric/Fluorometric). *Lsbio.com* [online]. [cit. 2. 4. 2020] Dostupné z: <https://www.lsbio.com/assaykits/creatinine-assay-kit-colorimetric-fluorometric-ls-k129/129?trid=247>
- [44] M. SUKHANG, A. JUNKUY, N. BUCKLEY, et al. An LC-MS/MS method for creatine and creatinine analysis in paraquat-intoxicated patients. *J. Environ. Sci. Health. B*, 55 (2020), 273-282. doi: 10.1080/03601234.2019.1690342
- [45] K. KUČEROVÁ, L. KUJOVSKÁ KRČMOVÁ, Z. MIKANOVA, et al. Determination of urinary retinol and creatinine as an early sensitive marker of renal dysfunction. *J. Chromatogr. A*, 1607 (2019). doi: 10.1016/j.chroma.2019.460390
- [46] N. SUN, Q. LI, L. ZHAO, et al. Simultaneous quantitative analysis of phosphocreatine, creatine and creatinine in plasma of children by HPLC–MS/MS method: Application to a pharmacokinetic study in children with viral myocarditis. *Biomed. Chromatogr.*, 33 (2019), e4558. doi: 10.1002/bmc.4558
- [47] Y. YUAN, M. JIANG, H. ZHANG, et al. Simultaneous quantification of urinary purines and creatinine by ultra high performance liquid chromatography with ultraviolet spectroscopy and quadrupole time-of-flight mass spectrometry: Method development, validation, and application to gout study. *J. Sep. Sci.*, 42 (2019), 2523-2533. doi: 10.1002/jssc.201900170
- [48] X. LIU, Y. LUO, C. ZHOU, et al. A sensitive and accurate method to simultaneously measure uric acid and creatinine in human saliva by using LC–MS/MS. *Bioanalysis*, 9 (2017), 1751-1760. doi: 10.4155/bio-2017-0189
- [49] Y. ZHAO, G. LIU, A. ANGELES, et al. A validated LC–MS/MS method for the quantitative measurement of creatinine as an endogenous biomarker in human plasma. *Bioanalysis*, 8 (2016), 1997-2005. doi: 10.4155/bio-2016-0086
- [50] H. KIM, C. SEO, Y. KIM, et al. Simultaneous Urinary Creatine and Creatinine Analysis by High Performance Liquid Chromatography. *Bull. Korean Chem. Soc.*, 37 (2016), 756-758. doi: 10.1002/bkcs.10743

- [51] P. DEREZIŃSKI, A. KLUPCZYŃSKA, W. SAWICKI, et al. Creatinine Determination In Urine By Liquid Chromatography-Electrospray Ionization-Tandem Mass Spectrometry Method. *Acta Pol. Pharm.*, 73 (2016), 303-313.
- [52] S. FRASELLE, K. DE CREMER, W. COUCKE, et al. Development and validation of an ultra-high performance liquid chromatography – tandem mass spectrometry method to measure creatinine in human urine. *J. Chromatogr. B*, 988 (2015), 88-97. doi: 10.1016/j.jchromb.2015.02.026
- [53] J. ZHAO. Simultaneous determination of plasma creatinine, uric acid, kynurenine and tryptophan by high-performance liquid chromatography: method validation and in application to the assessment of renal function. *Biomed. Chromatogr.*, 29 (2015), 410-415. doi: 10.1002/bmc.3291
- [54] A. K. HEWAVITHARANA, K. M. DARCH, N. P. SHAW. Hydrophilic Interaction Liquid Chromatography – Tandem Mass Spectrometric Determination of Creatinine in Human Urine. *Anal. Lett.*, 47 (2014), 689-696. doi: 10.1080/00032719.2013.848363
- [55] M. V. ANTUNES, C. G. NIEDERAUER, R. LINDEN. Development, validation and clinical evaluation of a dried urine spot method for determination of hippuric acid and creatinine. *Clin. Biochem.*, 46 (2013), 1276-1280. doi: 10.1016/j.clinbiochem.2013.07.004
- [56] S. ZHOU, R. ZUO, Z. ZHU, et al. An eco-friendly hydrophilic interaction HPLC method for the determination of renal function biomarkers, creatinine and uric acid, in human fluids. *Anal. Methods*, 5 (2013), 1307-1311. doi: 10.1039/c2ay26362a
- [57] J. ZHAO. A simple, rapid and reliable high performance liquid chromatography method for the simultaneous determination of creatinine and uric acid in plasma and urine. *Anal. Methods*, 5 (2013), 6781-6787. doi: 10.1039/c3ay41061g
- [58] Creatinine ELISA Kit. *Lsbio.com* [online]. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.lsbio.com/elisakits/creatinine-elisa-kit-competitive-eia-ls-f25695/25695?trid=247>

- [59] M. FERNÁNDEZ-FERNÁNDEZ, P. RODRÍGUEZ-GONZÁLEZ, E. M. AÑÓN ÁLVAREZ, et al. Simultaneous Determination of Creatinine and Creatine in Human Serum by Double-Spike Isotope Dilution Liquid Chromatography–Tandem Mass Spectrometry (LC-MS/MS) and Gas Chromatography–Mass Spectrometry (GC-MS). *Anal. Chem.*, 87 (2015), 3755-3763. doi: 10.1021/acs.analchem.5b00769
- [60] N. NONTAWONG, M. AMATATONGCHAI, S. THIMOONNEE, et al. Novel amperometric flow-injection analysis of creatinine using a molecularly-imprinted polymer coated copper oxide nanoparticle-modified carbon-paste-electrode. *J. Pharm. Biomed. Anal.*, 175 (2019). doi: 10.1016/j.jpba.2019.07.018
- [61] L. VITALI, S. GONÇALVES, V. RODRIGUES, et al. Development of a fast method for simultaneous determination of hippuric acid, mandelic acid, and creatinine in urine by capillary zone electrophoresis using polymer multilayer-coated capillary. *Anal. Bioanal. Chem.*, 409 (2017), 1943-1950. doi: 10.1007/s00216-016-0142-4
- [62] W. GROCHOCKI, M. J. MARKUSZEWSKI, J. P. QUIRINO. Simultaneous determination of creatinine and acetate by capillary electrophoresis with contactless conductivity detector as a feasible approach for urinary tract infection diagnosis. *J. Pharm. Biomed. Anal.*, 137 (2017), 178-181. doi: 10.1016/j.jpba.2017.01.032
- [63] W. ZHU, B. WEN, L. JIE, et al. Rapid and low-cost quantitative detection of creatinine in human urine with a portable Raman spectrometer. *Biosens. Bioelectron.*, 154 (2020). doi: 10.1016/j.bios.2020.112067
- [64] P. KUMAR, M. KAMBOJ, R. JAIWA, et al. Fabrication of an improved amperometric creatinine biosensor based on enzymes nanoparticles bound to Au electrode. *Biomarkers*, 24 (2019), 739-749. doi: 10.1080/1354750X.2019.1682045
- [65] E. L. FAVA, T. M. PRADO, A. GARCIA-FILHO, et al. Non-enzymatic electrochemical determination of creatinine using a novel screen-printed microcell. *Talanta*, 207 (2020). doi: 10.1016/j.talanta.2019.120277
- [66] L. NOVÁKOVÁ, M. DOUŠA, P. BLATNÝ, et al. *Moderní HPLC separace v teorii a praxi I*. Hradec Králové: Lucie Nováková, 2013. ISBN 978-80-260-4243-3
- [67] *Český lékopis 2017, 1. díl*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0500-7

- [68] S. CZAPLICKI, *Chromatography in Bioactivity Analysis of Compounds*. London: IntechOpen, 2013. ISBN 978-953-51-1074-3
- [69] N. CIBIČEK, J. VACEK. *Principy a využití vybraných analytických metod v laboratorní medicíně*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-3951-8
- [70] M. DOUŠA. *HPLC.cz* [online]. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.hplc.cz>
- [71] S. FANALI, P. R. HADDAD, C. F. POOLE, et al. *Liquid Chromatography: Fundamentals and Instrumentation*, Volume 1. Second Edition. Amsterdam: Elsevier, 2017. ISBN 978-0-12-805393-5
- [72] G. GRECO, T. LETZEL. Main Interactions and Influences of the Chromatographic Parameters in HILIC Separations. *J. Chromatogr. Sci.*, 51 (2013), 684-693. doi: 10.1093/chromsci/bmt015
- [73] V. R. MEYER. *Practical High-Performance Liquid Chromatography*. Fifth Edition. Chichester: John Wiley and Sons, 2010. ISBN 978-0470-682180
- [74] E. M. BORGES. Silica, Hybrid Silica, Hydride Silica and Non-Silica Stationary Phases for Liquid Chromatography. *J. Chromatogr. Sci.*, 53 (2015), 580-597. doi: 10.1093/chromsci/bmu090
- [75] Z. ZAJÍČKOVÁ. Advances in the development and applications of organic-silica hybrid monoliths. *J. Sep. Sci.*, 40 (2017), 25-48. doi: 10.1002/jssc.201600774
- [76] M. JACOB, J. T. PRESLEY, S. LOMAS, et al. Achieving Ultra-High Performance in Preparative Chromatography with the Combination of Axia Packing and Kinetex Core-Shell Particle Technologies [online]. [cit. 10. 4. 2020]. Dostupné z: <https://phenomenex.blob.core.windows.net/documents/3bcdb0b8-ac2b-4e73-b6a3-daa79ce57d28.pdf>
- [77] L. NOVÁKOVÁ, M. DOUŠA, P. BLATNÝ, et al. *Moderní HPLC separace v teorii a praxi II*. Hradec Králové: Lucie Nováková, 2013. ISBN 978-80-260-4244-0
- [78] CENTER FOR DRUG EVALUATION AND RESEARCH. *Reviewer Guidance: Validation of Chromatographic Methods*, 1996, [online]. [cit. 10. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.fda.gov/regulatory-information/search-fda-guidance-documents/reviewer-guidance-validation-chromatographic-methods>